Государственная БИБЛИОТЕКА СССР им. В.И.Ленина

КОНТРОЛЬНЫЙ ЭКЗЕМПЛЯР

Масса а мехкашкара пролетареш, вIашагIкхета!

ШИНАРДИ, 30 декабрь 1969 шу. № 156 (4793). Мах 2 кеп.

СЕРДАЛО

(«Свет»)

Советски Союза Коммунистически парте Нохч-ГIалгIай обкома, Нохч-ГIалгIай АССР Лаккхехьарча Советан Министрий Советан орган.
Орган Чечено-Ингушского обкома Коммунистической партии Советского Союза, Верховного Совета и Совета Министров Чечено-Ингушской АССР.

АРАДУВЛ 1923 ШЕРА ДЕНЗ

БОККХАЧА ЛОАРХIАМЕ ДОКУМЕНТ

«Владимир Ильич Ленин вай 100 шу дизара» хетаь Советски Союза Коммунистически парте Центральни Комитета Тезисаш кепатеха араьккхай. Цу лоархIамеча идейно-теоретически политически документа тIа В. И. Ленина лоархIам хьахьеккхаб гениальни теоретики Советски Союза Коммунистически парти хьалхьи, сийлахь-боккхача социалистически революце кулгалхо а дуьне тIа эггара хьалхара социалистически пачхьалкхе хьаьхр а, дуьне хIункъашта юкъерча болхлой классен беррига къахьегамхойн баьчча вя хилларах тарра. Тезисашка хьахьеккхай ленинизма дерригдуьненисторически коталоаш, партийни нахьъана мах баьб XX-ча бIешеран лоархIамегIарча общественно-политически событей.

ЦК Тезисаш араялар чIоагIа хьашт долаш тIайийцад вай республикерча коммунисташен берригача къахьегамхошен. Цу документа хIара мугIаро кIоаргга ма дарра хьаьхокх В. И. Ленинен цо хьаьчча коммунистий партен гIулакхаш а идеяш а. Къовстам болаш кIоарга чулоацам болаш йолча Тезисий формулировкашка шерра хьальоклаш я парте политика, экономика, идеологически организаторски балха лоархIамегIарча дешашта ларде улла, Iилмакца бекъаь, коммунистически общество хьалхьора программа.

Коммунизм хьалъеча хоадамболлаш бола лоархIам баьб В. И. Ленина эггара хьалха цун экономически базе хьаяра. «Коммунизма мах бу вай экономическа лаод йолаш из але» (Соч., гуллам т. 38, оагI. 179). ХIанзарча хьалашка парте экономически политика мелIам сенах латт аьлча, из латт, Iилмаиех техникаиех хьоагIдаьпарех ма могга дукхагIа пайда эцара, еррига общественни производство индустриально дегIаккхулара, цун эффективности къахьегама овсарлен лаккхъара ларда тIа промышленность дIахо дикка айелга, юкъа боахам дегIоахаве темпаш тешшиме лакха хулта Iалаадерах а из бахьан долаш халкъа вахара боарам дикка лаккхбелга, беррагача советски наха вша материальни культурни хIамаш дикагIа кхоачашдела вIаштIехьалеккхорза в.

Цунца цхьана В. И. Ленина белгаллаьхад, коммунизм хьалъеча карагIдуала экономически хIамаш социально-политически проблемаш къоастамоцен «массе оагIорахьара дегIабьккхал массе оагIорахьара кийчбенен бола нах» (т. 41, оагI. 33), хьалкхеборцен органически дувзаденна хилро.

Уж декхараш кхоачашдеча хьнаяре дакъа кхоач идеологически баллаге. ХIанз цун керттера чулоацам ба ленински юбилейна ю кийчо. «Владимир Ильич Ленин вайь 100 шу дизара кийчо яра хьакъехьа» баь КПСС ЦК соцам арбаьннача тIехьегIа дIаяхача хака республика партийни организацеша идеологически мероприятей шерра программа чакхъаьккхай хьатIайпагIача юбилейна дувзадения. Теркам дукхагIа тIабохийт ленински идейни тIехьалена пропаганда яра дешашта марксизм-ленинизма Iомаяра. ШоллагIа шу да 40 эзар совгIча коммунисташен парте боацача активисташен партийни дешара системе В. И. Ленина балдаш Iомаду. Цу юкъа цун производенеед льаьна 300 сартга теоретически, экономически, методически конференцеш яьй. Республикерча кулгалдеча болхлошта лаьрхIа болхIбеш я В. И. Ленина теоретически тIехьале Iомаю цхаш шера семинар. Политически дешара дикка дукхагIа тIабийрзаб болх буй юртарен хагирхой. 230 ленински дешараш вIашагIлехкад республике. Цига лекцеш еш, доклаташ ю партийни болхлоша, къаьнарча коммунисташа, тIемашка дакъа лаьцараша, партийно-советски активо. Къахьегамхой дукха я дукхагIа юкъебзаб пропаганда массови формашка. ХIанз цхоьа юкъе ва 21 эзар совгIа сиг. В. И. Ленин ваь 100 шу дизара хетаь материалаш дIадоахийташ боккха политически болх бу политинформатораш агитатораш. Укх дешошка республикера беррига пропагандистски массово-политически болх тIаберзабаь ленински юбилейна балха боагIгIача тайпара какъабахек пятилетка хьалха хьалха кхоачашьен къахьегамхой оарцагIбахоа.

В. И. Ленин ваь 100 шу дизара хетаь КПСС ЦК Тезисаш цун юбилейна кийчо еча хана парте чакхйоаха мероприятеш логически дIахо яхьар да, хIаьта беррига идеологически болх дIахо кийбара, марксизмала-ленинизмала пропаганда яра, коммунисташ беррига къахьегамхойн идейно кийчбара уж боккхачо лоархIаме а хургья. Цудукхьа республика партийни организацей лоархIамегIара декхар сенах латт аьлча, хIанз из латт, Тезисий чулоацамах хIара сиг дIакхетавеpax. Цу гIулакхаш шеорен кхетамиен пайда ва безе массе тайпара идеологически соедствиех ленински юбилейна кийчо еча кана Iовяна йоккхача опытахи. Лоацца кхоьаш к а яь сацийта йиш йолаш ба Тезисаш Iомаярен дIайовзийтарен болх. Партийни дешара системах, политически информацех, кеналоасах, радиох, телевидениех чIоагIа пайда я эцаш идеологически болх тIа-тIа шерагIа боаржибелга Iалаше деза.

Уйла тIеерзе езаш дола керттера дешаш малагIаш да? Эггара хьалха из тIеозое еза Тезисий идеяштен положенештен пропаганда елеш уж дIайовзийтагеш областной партийни организацие деша кхоачашдаш долча декхараша органически дувзадалийтара. Пятилетка толам бовккхилга, юбилейни социалистически декхараш кхоачашдела дукхьал предприятешкен гIишлонашкен, колхозашка а совхозашка а кхоачашдеш да. Цудукхьа лоархIаме да пропагандистски агитационно-массови болх къахьегача хIара коллектива хьалдача декхараштен гIулакхашен эггара айгагIча тайпара бувзабенна хургболаш вIаштIехьбийхир. Из ца дой хала хургда баьчча юбилейна къахьегамхой бада боагIача тайпара какъабаха оарцагIбахара гIулакха аьттув балген пятилетка заданеш ханал хьалха кхоачашъелген Iалашде.

ДIахо цийса хургда, нагахь санна Тезисий идеяшен положенешен партийни комсомольски дешара системе лоархIамера моттиг дIалоаце политически дешарен массови политически пропагандан ерригача зоньай занятей чулоацама уж юкъейолхе. Партийни дешара лохагIа йолча формашта керттера дешара материал а хинна дIаоттаде деза Тезисаш Iомаелга. Цу гIулакха юкхьанцарча политически школашка, ленински халкъа школашка, вайнаха кхалнаха лаьрдIача популярни знаней школашка, коммунистически къахьегамен социалистически къахьегама дисциплинаи школашка дешара планаш тIа дэь-дэь сехьат оттадьа, хIаьта парте документашик решенеш Iомаеча школашка — 14 сахьт. Марксизма-ленинизма дардий школашка, семинарски группашка дешара планий аргIанара темаш, проблемаш е произведенеш Iомаеча хана Iомае еза уж. Тезисаш иштта Iомае еза дешара планашка из де лаьрхIача комсомольски политдешара формашка а, хIаьта воккх формашка Тезисий положенеш юкъеккхьа еза аргIанара темаш Iомеечa хана.

Партийни комсомольски образование системе Тезисаш Iомаелга дика вIаштIехьдаьккхан цхьан хьовен дIадолале деза. Царна квалифицированни пропаганда яра пропагандисташтен лекторашта ший ханнахьа инструктаж яра йоакхо е еза. Укхаза вовргья семинараш а, [illegible] йола консультацеш а, методически разработкаш а. ХIанз хIара занятена методически разработкаш кийчъеш я КПСС обкома политически дешара Ша. Январь бетта хьалхарча шин вIерагIа республикански семинар а КПСС горкомашкен райкомашкен семинараш а хургья. Цига уйла тIайохийтаргья Тезисаш Iомаелга дикагIа вIаштIехьдаккхаран уж Iомаелга коллективой практически балхаца дикагIа дувзаран.

Тезисаш дIайовзийтара беш бола боал керттера хила беза агитаторийн политинформаторийн балха юкъе. ХIанз республике массе метте дIадоладаь Тезисаш ошинга чакхдаларна Тезисий къаьст-къаьстача проблемаех положенеех лаьца беседаш а политинформацеш а е дIадоладала деза. Из болх чакхбаккхара шера юкъеозанза яргьян городашкарен юрташкарен интеллигенцин Iилмахой, общественни Iилмай кафедрашкара преподавателаш, творчески болхлой, специалисташ. Къахьегамхошка чIоагIа хьашт долаш ладуегI политически беседашка, информацешка, лекцешка, докладашка, нагахьа санна уж аргументированно, чулоацам дика болаш, дика кхетавергйолаш кийчъяь яле. Из вIештIехьдаккхалургда, нагахьа сеийа партийни комитетчйн «Знание» яхача общества организацейн оагIонгаьлара цхьна вIемхаштта воввъостал хула. Цунна дувзадена январь бетте а районии юкъьанцарча партийни организацейн масштабе агитаторий, политинформаторий, докладчикий дукха семинараш инструктивни совещанеш яза яргьяи. Цу гIулакха КПСС обкомо райкомашка ухийтаргйолча пропагандистски группай вызех пайда эза беза КПСС горкомашен райкомашен.

Тезисашта пропаганда яра уж дIайовзийтарен доккха дакъа кхоач газеташка, радиога, телевиденега. Цар шера боаржабергба Тезисий идеяшен положенешен пропаганда яра болх. Агитаторашта, политинформаторашта, пропагандисташта, деша богIашта долча ноккъостала кепатеха арайпахаргья Тезисий хIара разделах лаьца кийчъаь методически разработкаш.

Тезисашта пропаганда яра уж дIайовзийтарен хьалхашка латта декхараш кхоачашдеча тIаберзабаьн дика уйла ю партийни организацеша беш болча балхо ноккъостал дергда коммунисташи парте боацаран идейно-теоретически кийчбара, цар сакъетам, республикерча беррагача къахьегамхой творчески инициатива ленински юбилейна балха боагIгIача тайпара какъабакаро пятилетка заданеш ханал хьалха кхоачашъяра дукъа цар доеттабеча сьоцаме лакхьара.

П. ЛАТЫШЕВ,
КПСС Нохч-ГIалгIай обкома пропаганди агитацен отдела заведующи.

Колхозхой Еррисоюзни съезда решенеш кхоачашъеш

ВАХАР КХЫ А ТОАДЕШ

Йоахха дегаоидало хиннай тха колхоза къахьегамхошта колхозхой кхоалагIча Еррисоюзна съезда Хьокхамера Устават. ХIанз цу съезда материалаш, Устав шерра дIадовзийтаи ба тха пропагандисташ.

Колхозни вахара цу керттерча документо хьахьокх парте колхозхоех мел йоакхо ю, хIаьа йолача хана юрт мел дегIайоагIаргья.

ХIара шера дукхагIа хул колхозе квалифицированни кадраш, хIара шера деш механизатораша квалификаця лакхъара вIашагIъеккача курсашка. Шоай говзал лакхьарах механизаторий торо хиннай пайда ца эзаш кхха дукха лаьтташ севооборота юкъелатьа, цхьанадола лаьтташ петарех пIеиле. Дог гIоздоакхаш за цхьамха бакьлар а. Итташ вайнаха мехкарий, кхалнах ба хIанз колхозни вахаре дакъа лоацаш. Лоаццача хана йолча курсашкен Грозненски Статистически техникумех дийна а дийша, хIанз колхоза консервни заводе толаме болх беш ба уж. Царех ба комсомолецаш Т. Ирезиева, М. Дильмаева, Т. Билалова.

Уставо могаду колхозашка подсобни отраслеш дегIаккхулар. ХIаьта цу хьацгьеча тха колхозе деш дукха да. ХIара шера дукхагIа а тайп-тайпара я кул тха консервни заводе арахеца продукция, шерлуш йоагIа завода цецаш, производства юкъеккхул керда оборудовани, машинаш. ДIахо йолача хана колхоза консервни боахам дегIабоалабара Iаяхазонг дац сомийн баьхадаарийн бешамаш шеръелга. Опыто хьадеккхад эрий гIааммача совгIй гамхе пайда яйцача мел дика да. ХIаьта цу тайпара кхетадьаь влат, дарегIа хьайбой продукташ колхозхоша дIахо йодача хана яхара темпаш лакхьар колхоза таханарча керттерча декхарех гIулакх хилар.

Колхоза керттера дакъа растениеводство да. Кхаш сомий, баьцадаарий бешамаши леладерий теламаша дувзаденна да хьайбаш леладерий хьоекхамаш а. Цудукхьа тхоай дIахо йодача ханара керттера декхар дерхI оаха лаьтта леладара культура лакхъяра вотах, хоттами хьалаш аьттув боахаш хуле а, юртбоахама культураш хIара шера дика хьуньле торо хуийтаргйола мероприятеш белгальяр. ХIаьта майрра ала йиш я царех керттераш хIанз производства юкъейоаланьй вьна.

Ала юртбоахама культураш чуйца йоальаше а болабелар тха механизатораш гурахьа дувча нлата лаьтта кийчде. Планах ала дезар 840 гектор долча 980 гектар лаьтта 27—30 сантиметр кIоаргала юкъе йовкъаш из юташ аьхар. ХIаьта агротехника дикагIа йолча хана цу лаьтта гурахь дув алат дIадийра дикагIа долча фуна. Цхьабакъла дица хьунгьаш кхебара юкьиг мара щар из. Цхьатарра дица хьатIадамеча ялата ший ханнахьа подкормка езар минеральни удобренеша. Уж балхаш хIанз дахь бельиаб кхаш леладераш. Юртбоахама эвиаце ноккъосталца, хIара гектара тIа 1,5 цейтнер а кхоачайташ, аммиачни селитра тессар гурахь дув алат дIадийнача дерригача кхашка.

Опыто хьахьеккхаь са доахкара зене хIамаица гурахь деиз къовсам лоаттабе безаш хилар. Цу дукхьа дерригача кхашка фийгехи, хьоаналахи, цинкови фосфидахи кийчъаь приманка тессий. Цу дерригача гIулакхаша торо хилийтай гурахь дув ялат визбенна долаш Iана кIала дахийта.

Иштта да гурахь дийнача ялата лаь гIулакх. Бакъда цох долхаш лаш тIадоагIача шера хургболча хьушьаьма йоакхо яр. Юртбоахама культураш юкъе лоархIаме дакъа дIалоац бIаьсти юча культураша в. Хоьш да зиба лаьрхIа лаьтта ший ханнахьа вхар мел боккхача лоархIаме да. Из декхар диза кхоачашдир еррига техника хаддаизо шин сменах болх а байташ къахьийгача механизатораша. Цул совгIа цхьаца йолчара юртбоахама культураш тIеххьа лаьа лаьтта шоллагIа юча аьхар, цу тIа сов дукха оасар лаьна хилларах.

Цхьабакъда лаьтта мел дика хьальда, кийчдарах, дIадуаш долча фуга хьежжа мара хила йиш яц кьуркъам. Дукха къахьега дийзар сурепка фу доллача гороха. Цкъара цIендиса дIакъастазар оасара фу, шоллагIа а цIенке дийзар. ХIанз схале берхI гони дика цIенальча гороха фу да. Эшачул дикка дукхагIа Ф..ашдаль тха кхаш леладераша гидуаргай фу а. Планах Iалашдадезар 2,5 тонн мара доацаче 3,5 тонн дикагIа дола фу Iалашдаьа. Цул совгIа Гудермесски реалбазе дIаенна оаха 17,5 тонн хьажкIаш. Царна метта дикагIа дола хьажкIай фу лурсда тхона базера.

Дукха балхаш лу хIанз соммий бешамашка а. Еррига бешамашка мутIарашта юкъе кIоарга культиваци яь яьннай. Откатии устройстваца Iалашъаь йолча культиватора хенашта юкхера цамнадовкьх лаьтта. Цу гIулакхо торо хулийт мутIарашта юкъе кIоарагIа культиваци ца е, хIаьта, цуница дувзадаенна, къахьегам, доатор, кхьйола средствоаш кхое.

Кхаш леладераша яхье баьича санна къахьегаш ба хьайбаш леладераш а. Хьайбай боахам пайдане хилийта дерхI оаха укх цхьан цоа-шера.

Тха колхоза шурий-товарни ферма коллективо дика кийчо вьяр укх Iана. Iалашдаьд кхоачам хилла гIожа а моша а доакъар. Из бахьан долаш тха ферма цхьацабайча дзаркай торо хиннай хьайбой продукци кхкхара план дикка тIеххоачашьe.

Бакъда хIанзоаца дакьох кхоачамбаь Iе йиш яц. Лакха ба хIанз а хьайбай продукцега бода мах, хила йиш йоацул лохагIа а хьайбай продуктивность. Цу тайпара кхоачамбоцараш кийс да доалийта белгальний оаха цхьаца йола мероприятеш: дерригача балхашта механизаци яр, хьайбашта шортта дикагIа доля доакъар хаддаизо лоаттадар, дикагIа долча фух дола хьайбаш хьалкхедар, мошача доакъара конвейер делаяр. Уж дерригa гIулаттаь кхоачашдеш да. Кхаш леладераша гурахь юн доакъара культураш дIайийнай 125 гектара тIа, хIаьта хьайбаш леладерий, кхураш йолаш а я, кхы а кийтьеш а я.

Вовкаш мероприятеш а дукха тIехьа йоахаргьац балха юкъейолаяра.

Цхьан дешаца аьлча уж еррига мероприятеш колхоза вахар товьара тIаерзаьь я. ХIаьта колхозен колхозхойн вахар мел дувзаденна да колхоза кердачи Уставо хьахьеккхад.

З. ГУМАЕВ,
Шалхи района Ленина цIерагIча колхоза председатель.

ДОАКЪАР ДОЛАШ ДА

Сахки хьайбаш хала Iангара дальхар МалгIабика района «Ингушский» совхоза коллективо. Кхоачамболаш доакъар Iалашдаьдалар, мулудхьа. Iаьй чIоагIа таьшденнача хьайбай продуктивность аьхаи а дукха лаккхъелланаж. Лоацца аьлча шура йоахара план кхоачашъенаар совхозе 1969 шера.

ТIадоагIача шера цу тайпара дIама ца хилийта лаьрхIадга хоерга совхоза фермашка хиннадаш.

Совхозе ба 865 бетташ бола етт, цхи эзарrea совгIа хьакха, цхьайтта эзар устагIа.

— Иззал дукха хьайбаш дика Iангара дазара дукха доакъар эш, — йоах совхоза директора нов. Гетагажева. — ХIаьта из ваха хIанзалца ца дальча тайпара дукха Iалашдаьд укх шера. Доаш да кхо эзар тонн гIожа доакъар, 22 эзар тонн силос, буртакша латт 2 эзар тонн свекла. Цул совгIа 500 тонн концентраташ, 3000 тонна жом. Беслаерча маисови комбинатера хан-хан нахьа барда кхуь хIанз совхоза фермашка.

Тхо фермашка дахача гIулаьлар доахай кхаба чуеоцаделча зала юкъера тоадалар долаш хилалга, хIаьта боалаш Iалашдаь тайп-тайпара дика доакъар хилча хьайбай продуктивность воаш деча гIулаахах тойша [illegible].

Цхьабакъда, боахама кхоалагIча отделене хьайбаш чуеоцадаьчул тIехьагIа цар продуктивность дегара-денга лохьала йолелар. Нагахь санна 1-ча декабре цар ферме йоакхаш хинна шура 1769 килограмм хиннале 8-ча декабре из 1345 килограммага кхоачаш лохьелар. Цунга хьежжа хIеазгьелар ферма пачхьалкхента йохка шура а.

Совхоза кулгалхой бIаргIалара дазанвар из гIулакх. Ферма кулгалде ваийтар дукхача хана зоотехникала бола а баь хIанз пенсионер вола Коригов Умагиров. Из балда веза дукха ха еце а болх товбала белабеннаб. Башинш Моахйир, доалан цIендир, шоай продуктивностага хьежжа царех группаш йир. Къаьстта леладе баьлар вамогаш, тIейла, леха продуктивность йола доахан а.

ДикагIа леладе баьннаб укхаза Iаьсий а, Iаьсашта дика гIулакх де ховча Шелагина Галинас 52 Iаса леладу. ЙIайхен ехьен а уж кхоаба помещени.

Цхьацца баьлалаш дуллаш хьалха фермера дIахха доаркаш хIанз ферме юха баьккхаб. Из а доалаитара шура дукхагIа дахьара пайдане хилар. Совхозе дикагIйолча доярках лоархIаш я укхаза хIанз бола беш йола Мальсагова Люба. Декабрь бетта хIара IаттагIа шура яккхара ше тIайкца социалистически декхар кхоачашдаь яьннай из. ХIара IаттагIара 1800 килограммаш совгIа шура аьккхай Любас.

Фуга хьежжий хIа - юа къоастаьь леладу укх шера совхозе доалаш. Иштта, цхьоалагIча отделене симментальски дараш, шоллагIча отделене красностепной фух дараш да. Фуна башхалонашка хьежжа доахан кхоабилга вIаштIехьдаккхар цар продуктивность лаккхъяра аьттув хулийташ да.

Совхозе 4600 хьакха кхоаба ферма а. Укх шера боахамо дохка дезачъ 400 тонн дулхах дхалел совгIа цу ферно дехьад. Цу ферма кулгалде а оьаг йоза Хаматханов Тембулата Сойип хьожавьаь.

Дулха кхоабаш хIанз 1700 хьакха я ферме. Дика товенна а уж. Ферме да шортта тайп-тайпара доакъар. Из дукхагIа дар ферм юха хьатIахза в дьелнад. Нов. Хаматханов ухказа бод бо полавешача хана деиз дукхагIа тIакхет хьакхарчашта дулх. Цхьабакъда кхоачамбоцарех дерхIа деза водопровод тоа ца яр бахьан долаш ферме дагш хий доашага. Из хIана транспортаца хьатIакхахьа дезаш да. Цо кхы а лохъю хьайбай продуктивность.

Укх дешошка 15 тонн хьакхий дулх дохка дага я ферма коллектив. Из дулх уж дIадена баьача кхоачашъю совхоза пачхалкха кхента укх шера дулх дехкара план.

Доакъар совхозе шортта долаш да. Нагахьа санна хьайбай дегIах дикагIа латаргдолча тайпара кийчдеш из царна тезе продуктивность лакха йолаш а тоадениа долаш а бIаьсти дахгIенашка гIоргда хьайбаш. Из иштта халийтара еррига торонаш йолаш а совхозе.

Х. МАХИТАРОВ,
республикана юрта боахама министерства зоотехнический отдела начальник.

Баьча юбилей гарга ме гIерта толамаш совдовхаш хьайсагIа химкомбината № 106-110 йолча цеха коллектив. Продукци арахецара укх шера задани хIакалехьа гаьна тIеххоачашъьяй.

11,2 эзар сома мьаха мара ца лийрхIача 148,5 эзар сома мьаха бедал, электроэнерги, кхьйола материалаш кхояй.

Коллективо уж толамаш доахача доккха дакъа лоац рационализатораша. Царна керте латт цехе дикагIа воле рационализатор, отделене начальник инженер Травинин Эдуард Сергеевич. Дукха цо еина рационализаторски предложенеш балха юкъехйахьай укхаза, Еррига коллектиза хьокхам телаш хьавоагIа нов. Травинин, Компрессорий давлени цхьа атмосфера лакхьяра юкъейнхьача предложене шера 15 эзар сом кходе йиш хилийтар. № 106 йолча корпусе нов. Травинина вий новкъостащца цхьала колонна езача фракцешта реконструкции яр. Из лоархIаме мероприяти чакхъяккхтарах шера 165 эзар сом кходе йиш хилар цар.

СУРТА ТIА: Э. Травинин.

С. Хугаева сурти тексти.

КЕРДАДАРАШ ЮКЪЕКХУХЬАШ

Керда техника балха юкъекхазар бахьан долаш укх тIеххьарча пхе шера къахьегама овсарле шоаза лаккхьеннай тха заводе. «ГАЗ-51» автомобила тормозной барабанаш кийчду уникальни поточни лини хьаьй завода коллективо. Цу цехе арахеца продукци вай мехка дукхача моттигашка дIакхоач. ХIанзалца продукци во могаеш кьахат девадац тхога. Уллаш, кхьйола продукци кийчъеш хIабода мах кхыча заводашкарчул лакхагIа бац. Полуавтоматически оборудоване лини кийчеш цхьаккха ха ца къовсаш творчески дика къахьийгар токарь хиннача, хIанз техналиг волча А. И. Смирнова, завода керттерча механика А. С. Абайдулина. Хьалха душ из цар рационализаторски предложенеш. Из лини болх бе йолалийтара эш технически документаци, кхыдола кердадар завода творчески болхлой низаца лоацача хана кийчдир. Цул совгIа кхо шу хьалхагIа болатах хIамаш хьаю участок болх бе йолалийтай. Из литейни участок а аьчча тенг хала долаш сельна цIена, сийрда, паргIата я помещени.

Укх шера боккьоца болх бе йолалийтай еррига участок. ХIанз шера 40 тонн болат лоаладу цига.

Завод дегIаух, кердача техника хуьн цун сибат. ХьалхагIа булгаица деш хиина балхаш хIанз механизированни хьисапе ду. Укх тIеххьарча шерашка 29 аьшк теда уникальни станок, 9 тIахьажа - тохкама стенд оттаьй, уххай низаца техника балхаш чакхдоахен машинаш вIашагIъехкен 13 стенд хьаьй. Гаьнара управлени ергйолаш керда оборудовани а оттаь реконструкцияй лакха частотни йоахаа дуча установкана.

Эстетика производствола юкъеньхьара а дика къаьнийгал коллективо. Уж дакхе йийцараш, иштта кхьйола мероприятеш чакхьхар бахьан долаш укх шера кхоачала лийрхIачул 2,6 процент совгIа лакхъеннай къахьегама овсарле. Цунга хьежжа творчески дегIаенай болхлой коллектив а. Шоай смении заданеш дикка тIеххкоачащъ завода болхлоша. ХIаьта цхьабоза болхлой 1971 шера чотах къахьегаш ба. Царех ба слесарь В. И. Зеленский, токарь-полуавтоматчик А. А. Арутюнов, электромонтер В. Величко, кхыбараш.

Заводе ремонт а яь аральннача автомобила на йохаш 75—81 эзар километр никь бу. Из хьалхарчул 21,5 процент дукхагIа хул. Машинашта капитальни ремонт яра болх шоза лаккбалар да из. Дукха лоархIаме предложенеш чакхьйккхай завода коллективо. Даьраш дукха дале а де дезараш кхы а дукхагIа да. Царех цхьадараш кхоачаще низ дIаккачаш тха. Ремонт еча хана машина оттхалаш вIашагIъяхаран юха вIашагIйохкарал хIанз а тIехь боцъоца механизаци яьи. Цу дакъе 39 процент халагIа дола балхаш кулгаша ду. Иштта хьал да республика дукхагIйолча автотранспортни, ремонтни предприятешка а. Механизаци яра эша инструмент заха хала да вай республике.

Росавторемонтне укх цхьаи шера завод технически дегIайоалара уйла кхоаза хийцай. Юкхьанца тухлаьа автомобиля электрооборудовании приборашен ремонт ергйолаш завод тоне оттадир, цул тIехьагIа гаражни оборудовани еш треста доалазаь дIайла лаьрхIар. Юххера а принцепаш кийчъергйолаш цех хьаелга сонадаьд. Хоьш из дий кхьа перспективни план ца хилча завод дегIаухаргйоацилга. ХIаьэ «гаьнарча дикаига» са ца тусаш белгала цхьа никъ хьа а дальца тхоай завод дегIаккхуш оаха. Иштта хьатIадоагIача шера машина оатхалаш вIашагIйоахен юха вIашагIъехкен цех хIанзара этара кердагIа йоза оборудовани а оттаь кийчъергйолаш да тхо. Цунна дала технически документаци кийчдаьд. ТIакха ЗИЛ-130, ЗИЛ-ММЗ-555 ахача машинашта ремонт е йиш хургья.

Х. КИЕВ,
Грозненски Автотранспортно- [redacted]

ХIара шера кхийнарашта, кхуаш боагIарашта, беррашта лыжай 170 эзар пара яраьен Львовски экспериментальни лыжни фабрика.

СУРТА ТIА: фабрика болхло комсомолка Кавальчинца Надежда «Стрела» яха спортивно-хехкича лыжашта басар хьокхаш йоаль.

Ю. Шаповалова сурт. ТАСС фотохроника.

ДИАЗЛАГІА ХЕРЖАЧА НОХЧ-ГІАЛГІАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ВОРХІЛАГІА СЕССИ

ПЯТИЛЕТКА РУБЕЖАША ТІАХЬЕХ

Хьалхагіа хенн бен на хьалла-ра, 26 декабре Нохч - ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета (Виалагіа хержача) юфхІлагіа сесси хилар. Сесс йийцар 1970 шера республика халкъа боахам дегІаболлабара Пачхьалкхен планах Госплана председателан Е. В. Брыксин доклад.

ДІадахача шера бахьа балха итогаш юкъаш, докладчика белгалдоакх, дерригача халкъа социалистически ялъа юкъе тьннаре дакъа а лоацаш, Нохч - ГІалгІайчен къахьегамхоша яхе шера план кхоачашъеча доаттІаш доле дакъа лацна хилар.

Республика промышленни предприятей коллективаша хайал хьалха кхоачашйир продукцена реализаци яра план. ДІадахача шера хиннарчул цу продукце боарам кхт процент лакхлургба.

Кердача хьалашка беча балхо йиш хилийтар зе дешн рентабельность лохен йола предприятеш кІезигъе. Укх шера планированиен экономически стимулированиен кердача системе кьай ахнел совгІа йола промышленни предприятеш.

Керда техникен технологи промышленносте шерре юкъейоалаярх, къахьегам Ішма лараз тІа баккхараш, балха ханах лакагІа пайда эцарах къахьегама оасарле соахкарчул 8,5 процент гаргга лакхлургъя.

Къьастта доь гІоадоахаш да мехкдаьттан газен промышленноста дакъа толлаш. Ленина ордена «Грознефтъ» объединене укх шера мехкдаьтта лаккхара план 12 декабре кхоачашйир, цу чахзаллалца йолча хана планал совгІа дуккха мехкдаьтта а доаккхаргда.

Производства темпаш лаьхьъй республика мехкдаьтта чаккдоаккхачеи мехкдаьтта химеи промышленность.

ДІадахача шерарчул дикка дуккагІа продукци йоакх машинаши металлех кІамаш ёча, кхачан, швейни, радиотехнически промышленностъ предприятеша, 30 процент дуккагІа арахец культурно - бытовойн боахамаш лакхагІа товараш.

ДІахо а дегІаера дІадахача шерарчул 7,1 процент дукагІа продукци яьккха моттигерча советий промышленность.

Дикка дукхагІа хиннай бытовой гІулакх деш йола предприятеш, городе а юрта а соахкарчул дукхагІа ду бахача наха гІулакхаш.

Цунна цхьаьа докладчика белгаллоакх промышленносте республикански ведомствайи балхе тІехь дола шенхашттара кхоачамбовцараши на деш дитераши.

Дукхача предприятеша социалистически лехкараш мехтал, оттавь план а кхоачашъякхар. ТІехьаккабех я «Электроинструментъ» ихен гаражни оборудованен заводаш, «Терек» яха фирма, Ермоловски ДОК. Республике 30 совгІа йолча предприяте план кхоачашъергьяц.

Боль дерттІа а бакзар, план кхоачашъелга дола а даьд моттигерча органий карайолча цхьайолка предприятеша. Цар балха тІехь эггара шенхаштачарех дола кхоачамбоцар да сийача ассортиментах цар тадлане план кхоачаш па еш хилла.

Министерстваши управлениеш во ларадерзоальд культурно-бытовойн боахамаш аталча изделей керда тайпаш, кхоачамболдаш пийса пайда эшазар республике йолаш йолча бездаа ресурсаш производства отходаши.

Цхьйила йолча предприятеша продукцие дикал товара, фабричин марка еий доаттадара тІехь боагІаш бола къовсам лоттабед.

Товарин дикалех йолча гоштенеше укх шера брак дер моттигерча промышленностен бахача наьха бытовой гІулакх дечен министерстваша арахийна дукхаалкогольни довца цалераш, минеральни чий, мебель, талатах бен кога гІире.

Грозненски дулхакомбинате (директор кон Рогов) производства технологи талхарах брак дадь бІаьш томаш дола дулх, дулха продукташ, колбасин наделеш.

Шенхаштта кхоачамбоацараш да къахьегамхоштта бытовой гІулакх деча. Бахача наха бытовой гІулакх дара министерства (кон. Инаркаев) боагІаш йола терко яц юрта бахача наха гІулакх дара дерригга тайпаш дегІадоалала-ра, из бахьан долаш юрта бахача наха гІулакх дара план кхоачаш хургьац.

Шера план кхоачашъьяра дикка тІехьаюе Наьсарен, Шелковской, Ачхой - Мартана райбыткомбинаташ, № 4 йола Грозне горбыткомбинат, парикмахерски боахама контора.

Министерстваша, ведомстваша, колхозаша, совхозаша, горрайисполкомаша кхоачамболлаш чакхбаккхаш быта служба аша ломешенаш хьальради пуша помещениеш теларахи КПСС обкома бюросі республика Министрий Советои бен соцам.

Цудукъ къаметтол пункта наха бахача пункташкех, экономически чІоагІача совхозашкен, колхозашкен гІоазалла долаш лаш быта е времени пункташта эша шенош.

Юрта боахам дегІабоагІача дакъа толамаш белгал а дакъа, докладчика дика хоашхам зийцар кхоачамбоацараш дийнна гІалагаци.

Ялат дІадахача шерачул кІезигагІа хьийкъад. Къаьстта кІезига ялат дакъхаз Грозненски, Надтеречни, Ачхой - Мартана, МалгІабика районий боахамаша.

Дикка кІезигагІа хьаьар комсаш «Грозкаю» объединене совхозаша.

Юрта боахама министерства, районни производствении управлениеша, колхозаша, совхозаша кхоачамболлаш терко ца чІоагІа йола доакьера базе тьера, доакъираш дергІа дІдийтара, хьайбай боахамерча хьалле балхашта механизаци яра, цу бахьано лохъю дакъа продуктивность, ее дача оттаду из.

Капиталкни гІншлош хьаллар дувашц, докладчика йоах, 1969 шера эггара дукхагІа капитальни вложенеш дІайхийтар мехкдаьтта доаккхача, мехкдаьтта чаккдоаккхача, газовий промышленностега, къарбоахама производствега, лаьрттанш мелиораци яра. Шера болчех тана республике хьал а из, болх бе йолаалийтай дуккха йоккхий производствениа объекташ.

Цхьабакъда ерриге тьгийцач республике капитальни вложенеш оттаьь хиина 85 процент мара кхоачашъьяш, цунна моттигерча Советашка 78 процент. Из бахьан долаш цара на ерзаеш йисар дукхха средстваш.

Цу гІулакха керттера бахьан да кхоачамхилал сборни дышкабетонни изделеш конструкциш, транспорта гІопламъю механизмаш йоадаш гІишлошьечамонтажни организацей кхоачамбоаллеш производственно - технически базе на хилар.

Цунна цхьана гІишлош еза ледара вІаштІехьбоьккхаб къахьегам, пайда во из гІишлош еча техникин автотранспорта, алаз не зар бахьан долаш дукха материалаш йоаю.

Кхоачамбоацараш хишнадоллашехь, дІадаха шу дар республика къахьегамхой материальни хьаллкультурни дІахо а лаккхенна шу. Дикка лаккденнаг гІишлош еча организацей бохлой бокхача группа хіалн. Ачхан ерриха долаш дІадахача шерачул 82 миллион сом лакхъенаий.

Хьалъхий 3000 квартирь, царел ши эзар индивидуальни шенош е долаш. Болх бе йолаалийтаь керда школаш, больницаш, культура учреждениеш.

Вокхи болх беъй дІахо а республика городаш, райцентраш, юрташ тоеш. Хьанъй 60 километр газовой сеташ. 20 километр водопровод. 9 эзар квартирая газификаци ехй.

Нцтта а нитилетка 'дакьаргІа шера итогаш.

Фу де лерхІ 1970 шера республика халкъа боахам дегІабоадабара планах? Еррига республика хьийцача промышленни продукци алх процент дукхагІа яккха лерхІ.

1970 шера кердача рубежашка долаш лаккурга республика хьалкъа боахама керттера дакъа — мехкдаьттан газни йоакхха промышленность.

Мехкдаьттанекергетически балайс тоарга Нохч-ГІалгІайче мехкдаьттен газа йоаккхилга чекка лакхдара къаьстта лоархІан а бен, ССР Союза Министрий Совета вай республикина хьалхашна лехкар оттадьад: 1975 шу тІаххочача шера 25 миллион тонн мехкадаьтта лакхха, 8 миллиард кубически метрага кхоачаш мехкдаьттан боагІа газ яккха. Из дара республике хьалъьргья дуккха йоккхий производствении объекташ.

Цу хана чуть мехкдаьттаной чубйхен культурно - бытовойн хьалаш тоадара городашка Грозне, МалгІабике, болхлой поселкашка Горагорске, Карабулаке, Новогрозненске хьалде лаьрхІад вай чубаха шенош, больницаш, школаш, культурно - бытовой учреждениеш.

1970 шера планах мехкдаьтта соакха дахьккачул 7,9 процент дукхагІа а 20 миллион тоннага кхоачаш а даккха лерхІ. Мехкдаьттаца боагІа газ 31 процент дукхагІа йоаккхаргья.

Кердача шера соаккарчул мехкдаьтта чакхдоахачеи мехкдаьтта химически промышленностера массех миллион сома мыьха дукхагІа дІаахийта лерхІ продукци.

Лаккхлургья машинаши металлах кІамаши ёча промышленноста продукци производство.

ДІахо дегІадоагІарга гІишлош ю материалаш лышкабетонни конструкцеш хьелга. Пелий материалаш, кІир, сборни лышкабетонни конструкцеш оттаьаши дукхаа а дукхагІа арахеца лаьрхІад плана тІа.

Плана тІа йоккха терко ю халкъа эша товараш дукхагІа арахецара, ассортимент шеръяра, цар дикал лаккхъяра.

Из дара дикагІа пайда эца беза производствени мощностех, цхьадола дакъа шин сменна а кІиргІе хадзанза дийнахьа ворхІ сахьата болх бергболча а яха еза. Скъье еза Ірлма - технически прогресс, НОТ юкъейоалае еза, шера делае еза къахьегама оасарле лаккхерйоло материальни моральни стимулаш.

Чоалдане а бехктихаме а декхараш оттаду укх шера юрта боахама хьалхашка, йоах докладчика.

Пятилетка чакхйоалача шера плана тІа вай республике дІадахача шерал дукхагІа даккха лерхІ: ялат 53 процент, баьцаллараш — 10, шура — 33, фуаш 39 процент.

Пачхьалкхен из захал колхозашкеи совхозашкеи кхоачашдулургаш юртбоахама дальттал, къаьстта хий дехкача дальттал пайда эцна хьалда тоадича, даьттеи хьайбай боахами лелабара культура лакхйича мера.

Совхозашка капитальни гІишлош хьалъяра средстваш къоастае лерхІ. Колхозаша шоай средстваши бияка 12,3 миллион сом кредиташи дІайотхийтаргья.

Продукци чекка дукхагІа иккхара эша йоккхий тоарнаш йолаш ба вай республика юрта боахам, Колхозашкеи совхозашкеи дукха юртбоахама машинеши техникеи е. Укказа бола беш бе йоккха квалификаци йола специалисташ, кадрови механизатораш. Дерригга низаци резерваши царцагІъяяр мара еше.

Докладчика дикъ доашхар дийцар Нохч - ГІалгІайчен капитальни гІишлош хьалъелга тоадара тІадерзадаьча гІулакхех.

1970 шера республика халкъа боахама дерригача доакъошка финансирование централизованни а кхыча а моттигий чотах 270 миллион сом дІадахийта лерхІ, е укх шера хинначул 30 процент дукхагІа.

Хьалха дІадахача шерашка е санна, эггара дукхагІа капитальни вложенеш дІайхийта лерхІ мехкдаьтта доаккхача, газовой, мехкдаьтта чакхдоаккхача промышленноста производствении объекташ хьалъярга.

Дукхала наь чубаха шенош хьалдара карадерзае лерхІ 17,4 миллион сом капитальни вложенеш, Хьад а дац, наз баха чуленшарга 136 эзар квадратни метр хулача шеношка.

Цудукъа цеккха лакхъе еза гІишлош хьалъяра темпаши дикали, гІишлош хьалъеча моттигашка къахьегам - вІаштІехьбоаккхара тоадара, гІишлошъеча механизмех эффективне пайда эцара, гІишлош яра индустриальни методаш юкъейоалаяра хьадда гІулкхаш де деза.

ДІахо докладчика доашхаш дувв республике дІахо а транспорт, бувзам, къакъаш лекхара, тІаьш техника дегІадоаладарах.

1970 шера плана тІа белгалдаьккхад республика производствении низаш дегІадоаладар, продукци дукхагІа яккхар, — йоах ков. Брыксина, — дувзаденна да къахьегамхой вахара хьал лаккхдарца цар материальни, духовни хьашташ кхы а дикагІа кхоачашдарца.

Пятилетка чакхйоалача шера бахача наьха ачхан доходаш 42 миллион сом лакхлургья.

Бахача наьха доходаш лаккхаларга хьежна 6,7 процент лаккхбе лерхІ пачхьалкхени кооперативни торговле товарооборота боарам.

Бахача наха деча бытовой гІулакхий боарам 17 процент лаккхбе лерхІ, кІаьта юрта — 29,8 процент.

Быт дикагІа тоарга дакъе оттадьча декхараша дІадех цу доархІамерча гІулакха бытовой гІулакх деза министерства, кІаьта нштта моттигерча Советаша хадданза терко яр.

1970 шера хьал э нь, болх бе йолаялийта лерхІ 13 клуби культура Шак, 2 кинотеатр.

Дикка балаш дерга коммунальни боахам дегІабоалабеш. Плана тІа оттаду 71 километр газови сеташи 13700 квартирина газификаци е.

ЧІоагІа тоша метарга, йоах ше чакхоалаш докладчика, республика городийн юртайн къахьегамхоша 1970 шера план толамца кхоачашъергхаларах, цунна цар Нохч - ГІалгІайчен экономикаи культураи боарам лакхбергаларах.

КХЕТАМЦА ЛАРХІА А ЛАРХІА ТІАХЬОЖАМ А ЛОАТТАБЕ

Нохч - ГІалгІай АССР 1970 шерарча бюджетахи 1968 шерара бюджет кхоачашъерахи доклад еш республика Лаккхехьарча Совета сесси хьажьал дакъе финансей министра депутата П. Я. Гуреева хьалийтар 1968 шерара Пачхьалкхен бюджет доходаш 101911 сома расходаш 97224 сома а йолаш, доходаши расходаш 4687 эзар сом тІех а йолаш кхоачашъаь хилар. Хьалхе а дакъа лоархІамех 1969 шера бюджет 100,6 процент кхоачашъергья.

Сесси хьажаргйолаш цо чІоагІъергйолаш Нохч - ГІалгІай АССР Министрий Совето юкъейоалаю 1970 шерара доходашин расходашн 98744 эзар сом долла республика Пачхьалкхен бюджет, укх шера хиннарчул 3,7 процент лакхагІа я из.

Республика бюджета доход дьакула керттера моттиг я, белгалдоакх докладчика, пачхьалкхен предприятей доходаш тІера отчисленеш.

1969 шера дукха а дукхагІча предприятешеи боахама организацеши керттерча дакъе кхоачашйно производства планаш. Цунна цхьона, 1969 шера моттигерча Советий предприятейн организацейн балха тІехь шенхаштара кхоачамбоацараш а хилар. Массанаш яэ кхоачаш валовой лаьрхІа продукци арахецара, къаьстта оттаьча ассортиментах йоагІа плен.

Шовшта оттаь планаш предприятеша кхоачаш ца ярах халкъа боахаман бюджетан зулаш дола, зе мел доакха зе хьахьокх укх масалаше: «Грозпромстрой», «Грозжилстрой» трестеша 9 бетта план кхоачашъхадзар 3,5 миллион сома. Цар плана тІа бе лаьрхІача 845 эзар сома пайдана метта зе хилар. Планах боагІаш хиннарох 659 сома мыьха продукци ара на яккаш йитар зышкабетона конструкцей заводаша.

Из бахьан долаш, дІадахача шера а санна, укх шера боахама нхьодолча доакъоша кхоачашзхнзар бюджета къалзашкоре лекхираш. Масала, дІадахача шера «Главнефтесбыта бюджете хьачу на луш литар 805 эзар сом. Цу гІулакха дукхаьча дакъхьера бехке я хаддамза цистернаш на доаттаде кхоачаш машинаьхьа Грозненски отделени, «Главнефтесбыта оеаллене шийш кхоачашъяра метта, ше хьаьь дукхха мехкдаьтта сийрза продукташ мехкдаьттех дІа е еш, нйв а чаялкъна йийлзчеи кхы кІа а къахьегам дІабахийта бийзачеи «Грознефтехимзаводаш» яхача объединене предприятей балха а Іетъар.

Цу хана чухь Грозне станце балха шенхаштта новкъарле ю мухь хьвийберашеи дІабольйтарашеи мухь тІаботтареи тІера Іобаккхарен балхаш деча позинвой состава социаль дукха лоаттае хиларо.

— Вахара хьал а лакхлалар юкъерчал доашаш тийша да, — йоаш кон. Гуреева, — общественни къахьегам оасарле лаккхаларахи цуй духхьалзча результатах. Цу дакъе карагІаьрина кІамаш лар аьння, гетйие ІалургйолаШ лан промышленносте юрта боахамел къахьегама оасарле ледара лаккхлуш хилар, кІаьта цхьайолча предприятешка кхмметхол лохлуш а хилар.

Дукхача предприятешка къахьегама оасарлен алепия лехьадара темпаша дакъера соотношени таллаю. Масала Гудермесски маьрх еча заводе бола беча сага алхуи къахьегама оасарлен 27,6 процент лакхагІа за. Ннттта хьал де моттигерча органашта карайолча цхьайолча предприятешка а.

Дерриго хаттар лаьт цу предприятешка дукхагІа бола болх лургаште беш хиларох, керда техника лаьара юкъейоалаяа ихиларах. Цудукъа лоархІаме да къахьегама мехулла дукхагІа механиваш яр, производствении фондех мехулла дукхагІа пайда эцар, арахецача продукце дикал лакхъяр.

Товарооборот дукхагІа хиларна дувзадене оборота тІера боагІа налог укх шера боагІачул лакхлургья. Из декхар кхоачашдулургаш нагахъа санна торговле Министерство пунка цара йовча торгашна, столовей тресте розничн товарооборота планаш кхоачашъяра, обращеней издержкаш доахьяра, кІача дьяхулаш йоаш расходаш дІаккхара хьалда дола гІулакхаш да доА.

Торговле Министерства, Респотребсоюза правлена, кІаьта нштта моттигерча Советаша дІадаха деза балха тІера кхоачамбоацараш. Уж декхарийла а бахача наха эшар дикагІа доаза, ассортимент шеръяран товарий дикал лаккхъяра промышленностана воздейстъ е, товарни ресурсаш мальнаро дІаинйсъе.

Моттигашка финансовой организашна хІанна а кхоачамболлаш тІахьожам лоаттабаш предприятейи организацейи финансово - боахама балха, хила на боагІара къовсам лоаттабаш долаш дола кхоачамбоацараш дІадахара, гІехьа. Финансовойи банковски органаш декхарийла а предприятей экономика кІоарагІа йоаза, дерриге керда прогрессивни чел дар хьаллаха, материальни, къахьегама, финансовой ресурсех эггара тІех эффективни пайда а эцаш.

1970 шера республика Пачхьалкхен бюджета расходаш юкъаш, докладчика белгалдоакх, бюджетни ассигнованей керттера дакъа халкъе боахамаи социально - культурни гІулакхаштен финансирование яра дІадохийташ хилар. Цу гІулакхашка дІадохийтаргда 94 миллион сом, из ІаланнІергда халкъбоахама планех лаьрхІа задамеш кхоачашъелга.

1970 шера дикка лаккхлургья культура учреждениеш лелаяра, кадраш кийчъяра, социальни Іелашъяра, физкультурга, школаш, больницаш, бевий учрежденеш, клубаш хьалъярга бюджета дІайохийта ассигнованеш.

ДІахо кон. Гуреева дуаш предприятейн организацейн дукхача кулгакхоша доал дара аппарат товара йоагІаш бола терко еш ца хиларах, из бахьан долаш административно - управленчески аппарат лаккхьлара болх беш бола беррига нах дукхагІа хулаш тІехдувлаш хиларах.

Министерстваша къахьегамхой депутатий Советий исполкомаши декхарийла а доал дара аппарата дІайохийта средстваш шенхоштта кхоарайолаш гІулакх лоаттаде, хадданза штатно-сметни финансовой дисциплина лелае, дІахо а доал дара аппарат тоаон хьаргІа хьийтіе.

Докладчико юкъ республика районийн городийн бюджеташ.

ЧІоагІъе хьалхашка анаха 1970 шерарча Нохч - ГІалгІай АССР Пачхьалкхен бюджето ІаланнІергда, йоах ше йистехьлаш докладчико, халкъбоахама плана тІа оттадаьча дерригача балхашта финансирование ерга. Цекхар литт бюджета еррига доходи моттигаш шоаш а шоай каплаяьа а органІьахарахи белгальякхача мероприятешка хаддамза финансирования яоали.

ХьаьІаоагІа шу — В. И. Ленина ваь 100 шу дола шу, — баьча ласкеташ кхоачашдеча керда толамаш доахаргкхиларах тешам бе аьлар кон. Гуреева. Цунна гІо - новкъостал дергда пятилетка чакхйоалача шера плани бюджети толамца кхоачашъяро.

Физкультураи спортеи йоакхо яр

«Республике дІахо физкультуреи спорти дегІайовлаяра» доклад йир сесс Нохч - ГІалгІай АССР Министрий Совета председателан заместителн Л. Б. Дидигова. Цо дукха доаладир физически культуреи спорти дегІайовлаяра вай партеи правительстваи йоккха йоахо еш хилара тешал деш долле масалаш.

Докладчико дика доархаш дийцар республике бахача нахах 24 процент доаццо болча 245 эзар сег волча физкультурникаша доккха толамех.

Цунна цхьана Дидигова белгальякхе физкультурно - ухазшено тоаран спортивни бола юрте кІанта а ханс дІадечараша шахкара ца хилар. Цук керттера бахьан да юрташерча районашка материальни спортивни бола ледара хилар, дика кийчъяь физически культура преподавателий кадраш ца хилар.

ДІахо докладчико душа физкультураи спорти дегІайоагІада дола кхоачамбоацараш дІадахара хьадда йолча мероприятеех.

Из декхар кхоачашдара вай къахьегамхой депутатий городской, районни, поселкови Советаша, министерстваша, ведомстваша, учреждениеша, предприятеша, Министрий Советерча физически культураи спортеи комитета тоаде деза республикерча физкультурни бралма, хьалхье лаланига, керттера терхан дуккха бола къахьегамхой физкультурен спорти лелаяра, дукхача наьха уккхшено тоара, бола дикагІа хьалбахара, спортивно - материальни база хьаьра тІа а бохийташ.

Эггара хьалха айбе беза юрташа физкультурно спортивни бола, дегІадоаладе деза юртарча къахьегамхошта эггара дикагІа кургдола физкультураи спорти тайпаш, хан-ханнаьъа е еза колхозашка, совхозашка, районни центрашка спортивни хьаьш, нц бола культурно - просветительни учреждениеш балхаца айнаа бувзаш бе беза.

Дукхача наьха физкультурни уккхшено тоаран къахьегамхоштей деша бейЇача кхерхоштеи юкъе беш бола бол ланчІара эггара чьалзе уж бахача моттиге а беш, къахьегамхой депутатий городской районни Советий лоаккІам лаккде беза.

Моттигера Советаш, йоах Дидигова, хан - ханнаьъа хьажа еза дукхача наьха физкультурни спортивни балха а спортивни сооружени хьалъяре уй кІара районе дукхача хьала физкультурни уккхшено тоарен центр а хиле дІаоттаергйолаш царех пайда эцара а дешашка. Цар тІехьожам лоаттабе беза спортивни балхе къоастаьча средствех пайда эцара.

ЛоархІаме да физически культураи спорти комитетий председателий гІуленка тІа бахийтара нах хержара кхы а чІоагІагІа терко яр. Цу гІулакха тІа уттабе беза районашкеи городашкеи физкультурни болам дІахо а дегІабоалабелга ІаламаІулургдола специалисташ.

ХьатІаккхача тІехьене физически кхетам баларе юкъарча образоване школаш профессионально-технически училищашан чІоагІа лерда хургйолаш дешархошта физически кхетам балара бола тоабе беза просвещение министерстваи профтехобразование управлени.

— Нагахьа санна вай уж декхараш кхоачашдой, — йоаш не йистейоаллаш докладчика, — гІалкха вайна республике дІахо а лаккхьлургья физкультураи спорти, цунна тоалургья коммунистически общество хьинаре хьалъеш боахамча вай хегимхойн къахьегамхойн уккхшено, лакхлургда цар творчески кьинар, къахьегара низ.

ДОКЛАДЕХ ЙОЛА ПРЕНЕШ

Пренешка эггара хьалха къамаьл дир Урус-Мартана райисполкома председателан И. М. Губаева. Цо дуаш В. И. Ленин ваь 100 шу дуаьа юбилейна нашъбалзача района къахьегамхошта доахалла толамех, йист, хенарш, баьчаллараш, таш, дулх доаккха пачхьалкхан планаш тІехкхоачашъйй цар. Плашна совгІа дІайийнад гурахь дуь ялат. Соаккарчул дикагІа кийчо еш хьайбаш Іаьнара делара.

ТІехь-ТІаьаргІа толамаш, дегІадоагІаш лаьт тха нохташ, йоах оратора, дикалу балана наьха хьал-торо. Района предприятешка, учреждениешка, фермашка — массанахь юкъаш а Іоалеш а е колхозхой Еривсорочия нарапагІча сьохла материальни. Къахьегамхоша дег тІама къоадбалью уж, боахамий экономика айдие мерда кораашаш дея.

Цхьабакъда, аьлар дІахо кон. Губаева, вариІданакараш тІадухташ дале а дукха да кхоачамбоацараш, хайзе ансараш, Цхьайолча совхозашка кхоачашъелаш шуеш бъацца доахара план, дукха мах дІабода юртбоахама продукци шахлига.

Нисте на йалаш бисай хьайбашта хьалъеш йола дукха помешенеш, кхоачашаеш капитальни гІишлош хьал ланеш.

Цуш керттера бахьан да, белгаллъакхар оратора, кхоачамхилла гІишлош ю материалаш на хилар. Укх шера йоагІачарех ахаш мара материалаш кхачаш района гІишлошъераха.

Сесса дувца оттаьь 1970 шерарча пачхьалкхен планаи бюджетахи йола проекташ республика халкъа боахам дІахо а дегІабоаллабара, наьха хьал-торо толада тІаерзаьь я. Уж цака дегІара къахабахьа. Цхьабакъда, хьалдолча хІамашта депутатий теркам тІабадийта лоъа сона, аьлар кон. Губаева. Нохч-ГІалгІайчене хиина ца Іен ерригача Рэсейнски Федераце а йоккхагІа йола юрт а Урус-Мартан. Из товара, наьхьаш лахашз, шенашта капитальни ремонт яра да дезеш дукха балхаш да. Цу гІулакхаш а тІа ахча хьожадар доаре тІехна.

Шенхаштта теркам тІабаккхийта безаш да школаш хьальелга а. Района кІанд хьахьача классаш пристройкех, дешара кабинеташ кхоачамхилац. Ахаш школаш ккхь сменагІа бола беш а, тІаьта Алхан-Юртара, Урус-Мартанъера школаш ІалдаЬнахте сиха ремонт ца йинъ еугйовцаш я. Юртацкеъера клубашта ремонт яра а кердадоаш хьальяра а школашта новкъостал дош дех оратора.

Цхе шера плани баьчча юбилей сийна тІанйца социалистически декхараши толамца кхоачашдаре низ ца кхобеш къахьегаргда тха района къахьегамхоша, аьлар кон. Губаева шай къамаьл чакхдолаш.

Депутата О. П. Ивановаь Старопромысловски района мехкдаьттахоша, «Трансмаш», «Электроприбор» заводий болхлоша, кхыча предприятей коллективаша ленински юбилейна вахте доахаче толамех дийцар.

Цхьабакъда района промышленни предприятей балхаш бахача пахан чІоагІа новкъарле ю тІамачча дакъ шу хьалха водопровод йилла дІадоладан балхаш йисте цадаларо. Из доархІаме объект мица йистеярзъе хан хІанз а.

Геттаов во дел канализационни коллектор хьалъелга а. Из хан-пахьа йистейЪаккхаръе кхаш дукхаза доаш денна «Чечингпромстрой» объединене «Чечингпромстрой» управлениеи Чудаковен «Грозпромстрой» треста управлениеи Поздняковен. Канализационни коллектор сиха гІа хьальа шикара новкъостал де деза республикански организацешта.

Ниттта дІахьдиннад Старопромысловски шоссе газбара балхаш а. Никь бадларьа бола дикагІа бе беза, кІанц ччаьа цхьайолча участкашка йилла цеккь метта бохоо кхерам болаш ба, во тоалу тІамах.

Шенхаштта тоабе беза, аьлар оратора, часссажирски транспорта болх а. Бахча наха дукха малобаш кхьайт машинавьхьа транспорта болх тоабе, школчни маьхаш е ахаш, тІаьта из нийса а за.

— Сесса юнца оттаьча 1970 шерарча пачхьалкхен планеи бюджетей ткоатнаш къаьтта хьахьцах КПСС XXIII съезда решенеш кхоачашъенох, республика халкъа боахам дегІабоалабара уж тІаерзаьь йолга, — аьлар Наьсарен райисполкома председател Х. Арапиева. Из дикка гу укх тІехьарча шерашка тха района хинначу доаккхийча хувцамашка хьалтІа.

Району бахача наха ду гІулакх тоалаш нийсача цхьайолча хадониех душ дІахо кон. Арапиева. 150 моттиг йола къьеш ахье больница мара на районе. Дукхача сессешка, пленумашка кердача больница хьалъе еза ахаш дайлад оаха, аьлар оратора. Цхьабакъда, хулалуш хІамазан.

Назране а Наьсарен района а дукхача школаше кхь е бера сменагІа болх бу. Республика Министрий Совета соцаш тІайябаьд Назране 400 моттиг йола керда школа хьалъе хина. Шиь шу даьннад «Граждапроект» институт цуи проектно-сметни документаци кийчъа на йоала.

Массеха дош районе газификаци йоах. Ши шу даьлла шеьнаь газопровод йилла гаара наргІа. Соакх а нзэа бола бе безар. Бакхьа тхы шера нах цхьаметтэ газопровод йилла ерза цуи кхонъерча чара йиллада.

Республика юртбоахама Министерства шІенхашшта тоаде йола юрташка электрификаци тха паньаш уттаеллен ум бахнаш далъ.

Тха району а Іарки яха курорт. Йоах оратора. Цуш хоаравеки климатически хьалеха дукха дуаши деза. Шк ташне «Джадуас» ахача Шрейцаерча курортал на тІех а аьча кхота тІамаь ба. Цхьа хана Іерите салоІаш хиннав пхи 6Іаь саг. УкатуІеш Іераяра Министерства дІаецча шаха ахщ, йохаш хьайоагІа из. ХІанз цига салоІаш шу... 50 саг. Из сарторай къача ведомствага: е ВЦСПС-ага е мехкдаьтта промышленносто министерствага дІалар пеза деш дуаш ка я. Из сохагІа на ду дикагІа да. ЖІайрахьен чІоже а Нохч-ГІалгІай халкъа культураи истори шоаш жоргаш кьийолча памятникаш.

Республика Министрий Совето цига туристически база, гостиница къилъе лизна, иоаш тІаьйна пинх не в, йоаш кон. Арапиева, Бакъда, кІанзали хувцадения цаьвькха я хІана доаж.

Сесс къамаьл хьаьрова критика йир трикотажни фабрика балда. Цаь хьаьа оратора аьлар:

— Назранера трикотажни фабрика ЧІаяарча техникана кийчъьъ бацха дика предприяти я. Цхьабакъда цига кхоачимхила дац болхлой хургбаш фабрика болхдийнте шеноши берй учрежденеши хьал на йоа. Ши эзар сег балха хала веза фабриче, кІаьта вІахла а дац кІеошн берй учреждениеш.

— Промышленностен юртбоахаман къахьегамхоша берриге низ тІабахийта къахьегамхе шера плани хахал хьалха хьоачашъяра, В. И. Ленин 100 шу дезара сийна тІанйца социалистически декхараш толамца кхоачашдара, — аьлар КПСС МалгІабича горкома хьалхарча секретара Д. П. Саньков. Мехкдаьттахоша укх шера плана совгІа даьккхад бІаьш эзараш тонн «Ізаркъа дошун», дукха газ. Товарни продукци ахкарга дІадодар лоххара чотах миллион сом пайда баьб. Соахкарча 14,7 процент дукхагІа продукци арахийцад укх шера.

Укх шера МалгІабике бахача наха ясла еха дььз гІишлошъераша. Хьаьнъй керда школа, 56 квартера йоа, ши кІа, автозаправочни станци, тика, столови. КІана къальен лаьт керда йоккха клуб. Города бола бе йолаенай электроподстанци, Газчубиллай № 4 совхоза.

Районъ колхозашка совхозашка кхоачашъеш техникаши культураи кьайбай продукци йоахара шера планаш.

Укх шера дикка тоаденнад бахача наха бытовойн медицинскин гІулакх даьга.

Доклавь бола района бюджета план 101 процент кхоачашъьъй, кІаьта расходаш — 96 процент аьлар кон. Саньков. Бюджета план толамца кхоачашъяра терко хилийтар лерттІа финансировани е, тІехь-тІайоагІача хана ергІолча расходаша лаьрхІа фонд тьхе.

Району толамаш кхы а дикагІа хурга, нагахъа санна торговле, транспорта, гІишлошъяра план кхоачашъяьадере. Цу дакъе тхена новкъостал де деза республикин автотранспортни управлене, вакъяш деча республикански управлене, кхыча ведомствашеи министерстваши.

ХьаьІаоагІача шера больницеи школеи ерга плана юкъедахьар дех оратора.

Трибуна тІа а девтат Х. Б. Умаханова. Вай сесса юнца оттаьча 1970 шерарча республика пачхьалкхен планаи бюджетахи проектана къахьегат хьамсарча Коммунистически партен Советски правительствен Даьсеи экономикагски низ чІоагІбара, къахьегамхой хьал-торо тоара мел чІоагІа йоакхе из, аьлар цо.

Укх шера пачхьалкхен доахка дайяар гІадиеса Грозненски районе. Из кхета а деш оаха дерригга низаш оарцагІдьахад юртбоахама продукци яккари йоахари алсамданнкара, цхьа шера план толамца кхоачашъяра.

Тайп-тайпара гІишлош яь ца еш хІана атта колхоз е совхоз корайоагІаргьях шоана тха районе. Хьальнъй бытовой учреждениеш, школаш, больницаш, тикаш, столовеш. Колхозаша, совхозаша, бахача наха хьалдьд кхоаттъа эзар квадратни метр наи чубаха шенош, электрически серпал районе кхьачай еррига юрташка.

Цхьабакъда, аьлар оратора, юртан тоаена, бахача наха шенош, керда школаш, культурно-бытовой учреждениеш хьалъяра хьатІадолаІча шера на деваш дукха балхаш да. Къаьстта теркам тІабакхийта беза школаш хьальяра. Из гІулакх хІана тесса кутте цхьайолча школай ккхь сменагІа а ккхь сменагІа болх бе безаргба.

Кхы тІехьа оа доакхаш тоаде деза да юртадина хий чулдаьяра гІулакх а.

Чакхданна юртбоахама шу хьетама хьалаш хала долаш колхозийи совхозийи экономика дегІайоалара аьттув бовцаши хиниталге а аьлар республика

(Йистедоалар 3-ча оагІо тІа).

«СЕРДАЛО»
2-гІа оагІ., 30 декабрь, 1969 шу.

ДОКЛАДЕХ ЙОЛА ПРЁНЕШ

(Чистеделлар. Доклалур 2-ча агlо тlа).

юрта боахама министра **Н. В. Полушкина**, Гудермесски, Урус-Мартана, Шелъа, Ножай-Юрта районий боахамаша кхоачашъяьй пачхьалкхенга ялар доккхара план. дlаде фу кийчдела.

Республико толамца кхоачашъяьй пачхьалкхенга шекара свекла, дуга, коартол, тхьамка, тха доккхара план. Кхоачашъхь йолаш латт дулх доккхара план а. Хlаьта бацалазараша комсашн планал дукха а дукхагlа ехкаб.

Ялат доккхара план республико кхоачаш на ярахи доккъара бэлгала хиаврахэ лохъеннай хьайбай продуктивность. Беттана цхьан Іаттагара йоаккха шура 220 килограмм кlезигъеннай, бlаь кане-хьакхийна, жена, Іатта тlехьара кхею хурскаш, Іаьхарий, Іасылгаш совхкарчуа кlезигагlа хиннад. Хьайбошкара йоаккха продукци эшаллара керттера бахьан да доккъар кхоачамхиллаз Іалаш ца дар, хьайбашта во гlулакх дар. Масала концентрированнии доккъар кlезига доллаше а из кхоэергдола гlулокх дех дукххача колхозашкен совхозашкен. Хьайбашта силос, кхыдола сайна доккъар телалга вlаштlехьдаьккхазш.

Республике тоьал я пасты кийчъю, ча оата, доккъар кийчду кхыйола а механизмаши оборудовании. Царех лерттlа пайда эшш. Цудухьа сессе гулбеннача депутаташка дех аз, аьлар чов. Полушкина, цу еррогача техникаш бивэа пайда эшара оарцагlоволар, хьайбаш дика Іангага дахара къастта теркам тlабакхийтар. Хlана аьлча хьатlадоагlача шера республика юртбоахам кхоечамда леза деккараш доккхий а белхтоххьме а да. Укх шерарчул дукхаз а дукхагlа доккхи леза ялат, дулх, шура, кхыйола продукци.

Вай бо безар дукха болх ба. Цудухьа кхетамца пайда эце беча лаьттах, къастта хий деккача лаьттах а эшаш, аьлар оратора. Цу деша бокхха лоархlам бир дукха за йоаццаш чакхъьыннача колхозной Ерригсоюзни съездо а. Хасттана хьалашка диллача шера цин хьувкъам кхебе з оахача лаьттах пайда эцара коэффициент ильха санна лакхъе а йиш а вай республике. Бакъда оахача лаьттай 10 процентах мера пайда миш вайшкга. Шоалгlа цультураш дlае еза хий деккача лаьтташ тlен кхоачамхилльат дотlаш хьатхча зонашкен. Тоае сэ лаьттанерча балхий агротехника, минеральнии моттигарчен удобренех пайда эшага.

Дlахо кое. Полушкина хийлар юрташка гlишлош хьалъяра, хий хилларо балхаш во лалера бехьанех.

Хlана районий юртбоахама производствени управленеш дlа а яьха цар начальникех райисполкома председателаь заместителаш бахьол тlехьагlа лекхлурга колхозаштен совхозаштен кулгалдара бола исполкомий, моттигерча Советий лоархlам, аьлар оратора.

— Укх шера плани социалистически декхараши кхоачашдара хьнйре къахьмайгад тхо районэ къахьегамхоша, — аьлар Гудермесски горисполкома председателла **У. А. Исмаилова**. Цхьоалгlача декабре дехь хьатlадоагlача шера потах продукци арахецаш я промышленни предприятеш. Яхье хьайлха латт «Мединструмент» завода, бытовой гlулакхаш деча комбинатэ, горпищеторга коллективаш.

Дика толамаш дьхьад районе юртбоахама къахьегамхоша а. Ерригача района юкъера дьархlача хlара гектара тlера 18,5 центнер ялат чудеваз, дуга — 55,5 центнер. Пачхьалкхенга ялат доккхара гlайна социалистически декхараш кхоачашдарах РСФСР Министрий Советех ВЦСПС-еи кэрара-кара тела Цlе баьракхе чхан еагlату дешад района.

Районе дика лаьтташ да. Царех 15 эзар гектар хий деккаш да. Цхьабакьда гектара тlера дуьцан хьувкъам хайра лакхаш. Цхьайоача хина хий деккача лаьттан тlера хий на деккача лаьттан тlарчул кlезигагlа хьувкъан чуэц. Хlгна а леха я лаьтта леладу культура. Дукха кхоачамбоацараш да юртбоахаме а — лоха я хьайбай продуктивность. дукха доацах Іаьхара эус. Уж кхоачамбоацараш сихагlа дlадахара теркам тlабертабаьб боахамий кулгалхоша, специалисташ, беррагача къахьегамхоша, аьлар нов Исмаилова.

Городе Гудермесе а районе юрташка а республика Министрий Совете социалгlа яхьха лаьрлlа водопроводаш хьалъяра балхаш сихагlа дlадолада деза.

Хьатlадоагlача вöшлейн шера хьалхарча квартала план хана хьалха кхоачашъе доп деннад районе промышленни предприятейи юртбоахамеи къахьегамхоша, аьлар цо.

Дош лу депутата **Н. Б. Миронова**.

— Халкъа боахам дегlабоалабара плана а республика бюджета в проектии тlа, — йоах цо, — лоаркlаме моттиг дlалоеш унахцlено лорарча дешаша. Наьхх унахцlено лорарча хьехцца ахча дикка тlаххет хьатlадоагlача шера.

Бахача наха деш доле медицински гlулакх тоадара бокхха лоархlам болаш хlама да материальни база. Цамогаш хинна сег Іовалла а пунна ханнахьа лорбеде а стационар на хуле лаввр сихлу, хlаьха инфекционни авле лlа а дарж. Масала, Шелъаро Курчалойрен климатически хьалаш, медицински боллой цхьатарра ба, амма материальни база цхьатарра яц. Курчалой больница дика Іаламаьаь я, кулгалхоша юоашта могар лу наха дарба дара мел эшар хилийтара. Шелъара гlулакхаш кхьча тайнара на. Укхаза тессе йатай больница, Курчалой бокхай бераш а бераш а кlезига кул цамогаш, кlезига моттигаш нийслу уж бовш а, хlаьта Шелъа дукха дукхагlа за цамогаш вола бераш.

Во Іаламаье больницаш Урус-Мартана районе а. Цигарча больнице дукха цамогаш бела нах ба, хlаьта хьахозачол уж бадача шийле я.

Унахlено лорарча учрежденешта эша материальни база Іалашъяр деррlга бюджета чотах да йиш яц. Дукхаханаьа колхозашен совхозашен а дакъа лоза цу гlулакха юкъе. Хlаьта на вай а да йнр йолаш да.

Бюджетах кьехийнача ахчах а лерттlа пайда эша вай. Масала, укх шера 636 сом кьежадьлар унахцlено лорарча гlулакхашка, цхьабакьда цунах пайда кнцар 230 эзар сом мера дац. Укх шера цхьаьккха а объект нь кьшкаэлн, хетаргахьа деррьа а вlашlтехьдаш гlишлошъеча организацей. Дукха объединенеша тресташе подрядчикаш, субподрядчикаш ба вай республике. Хlаьта цер массаре хьалер кlезига да. Вlалла гуш бац цу болх, унахцlено лорарча учрежденеш хьалъеча. Иа гlулакх тоаде леза. Медицински учрежденеш хьалъяра чьожадаьча деррогача ахчах пайда эцалга вlашlтlехьдаькхе леза. Беррага депутаташ. Советий исполкомаш оацагlоала еэ унахцlено лорарча гlулакх тоадара. хlана аьлча пунах гlоше да нах цамогаш ца хилар, уж дукхагlа бахар.

Болышье балача наха эшн хьалаш хилийта леза вай, хlаьта цига кхоачли болаш мерген дац, гlадувка халаташ дац. Хьатlадоагlача шера дукхагlа ахча кепа деза цу гlулакха.

Трибуна тlа я депутат **М. Я. Абдуллаева**. Оратора дуаш В. И. Ленина вяь 100 шу дузача деша еоллеша пакхъбахара яхье балийно Октябрьски районе къахьегамхоша дахкача толамех.

— Укх шерара промышленни продукцина реализаци яра план 101,6 процент кхоачашъьай оаха, — йоах цо, — плана совгlа арехийнай 37 эзар сома мехала продукци. Совхкарчуа 13 процент дукхагlо я реализаци яь продукци, къахьегама овсарле 10 процент даккхьенай.

Шоай кхоачамбоацарах дуц оратора. Дин шу да, йоах цо, «Грозпромстрой» тресто производственни база хьалъе йолаль. Планах хьогге а яь кьнна хила езаш яр из, хlаьта из яла гаргга а яц. Бахьан малегlа да? Из да «Грозпромстрой» треста кулгалхоша цу гlулакха уйле ца яр. Гlишлошъераше дукха балхаш эсала, юха ле леза ду.

Дlахо нов Абдуллаевас душ района къахьегамхошта эшарех. Цо дех районе массеха бытован гlулакхаш ду предприяти хьалгlор. Къастта теркам тlабахийта еза районэ благоустройство тоане. Хьалхйоа печатеткий шерашка хьалъяь 500 гаргга корпус я районе. 10 шу совгlа ха и уктега цхьаккха а ремонт ца ю. Тlехье ца доетаэ цу корпусашна ремонт ца бйе цахьа квартирни хьалаш кхы в тахкаргда.

Цул тlехьагlа къамаьл даьча Грозненски горисполкома председатела заместитела **Б. А. Цымлатова** балгалдьххкар чакхлоалаш латта 1969 шу Нохч-Гlалгlайчен столица къахьегамхошто Ленински къахьегамно вахта шу хилар.

— Іилманен техникнен карагlдамна кердадараш производстваш юкъедахьар, — йоах цо, — керттера фондаш кхеlанна пайда эцара дикка лакхбенаб укх шера городе промышленни производства болрам, хlаьта тlаккхетйа продукце 90 процент къахьегама мехрале лакхьара чотах а ...

Толамца кхоачашду тlайба социалистически декхараш горисполкома чубоагlача предприятеш коллективаша. 19 сомм 40 кепиги за бетта цхьан бога лоархlаш тгь бытован гlулакхаш, планах дарlар 18 соми 70 кепиги мера доацача. 11 миллиш соми мехла да торговлен общественни питанен предприятеш укх шера 11 бетта соахь цу хьанчул дукхагlа декха товараш. Городе хьайлхой 10 мерза торговн предприяти, хьалдоьд 33,8 эзар квадратии метр наха чубоза цlенош, Черноречье мерза ювола. Катача 600 моттиг йола кинотеатр, 10 километр газова сетам, дукхха цхьадаыш.

Общественносте коммунастални туша балхаш даьа город тоеш. 95 эзар сал кlоигаргэ огlий горове. Шоама тlий тила йолаш йлтт.

— Деьзльманрая дуццаш, — йоах, оратора, — оата ашлалкйтай производственные гlишлошъяра дегlабоалаяра, коммуналлни, медицински, бытован гlулакхаш дагlа тоаяра. цитта дукха дала дешан сихагlа кхоастаде лезчо чаяр. Цхьайолча предприятешна кхоачашъян шоай планаш. На бахь дентла тlадска денала 3 миллион сом да. Во бу бола горбытмарбиеата, парикмахерск боахамо. Дукха лотъьявая да горговле, горгешлоссэта, торговле, городской транспорта балха.

Партийни советски организации къахьегамхоша ухайтача къахьатаа тешал ду гlишлошъеча организацешай балкана вlелхаштарна кхоачамбоацараш чилврь. Дукха з хьаэлу гlиреза ва ду, объектов ханната ль ахац кхош йола залелнеш. Планах 1969 шера дайдиш зеляе кинча 5 дlекха щкь мара цьалла дьмиххадац. 1970 шера дlаьвьоэе йиш йолаш чвартираш хурьга горисполкома каре. Цудухьа горсовето дех нахе чубеха оlеноп тьэдла хьатlеэзвгlана шера дукхагlа ахча хьахекар. Ишта дех оратора шкорарайоне торгови центр, иэнь барий бол комбинат хьалъе.

Кхоалгlа дош дуццаш маестэ нея тыллэ къамэыл ду депутата **С. С. Садельникова**. Цо душ вай республике физически спорт кружерал.

— Пайь шоай лоlамаргlа бола общество и вай республике — йоах оратора. — Уж а «Труда», «Урожай», «Буревестник», «Локомотив», «Динамо». Цига физкультура юкъе эза эзараш нах ба.

Тlехьарча кхаь шера физкультуран спортен дукхха коллективаш тьхаиннай республика предприятешка, колхозашка, совхозашка. Чlоагlа теркалъо физкультурен спорти «Старогрознефть» НПУ, цига хlара кхоалагlа вола сег физкультурни ва. Химически комбинате 1230 сег ва физкультурана юкъе декъе лоацаш. Во латтан физкультурни бола «Красный молот» завода, ГННЗ, дукххача кхыча предприятешка.

Вай шоай лоlамерча спортнии обществоша чакхйосхача мероприятешта юкъе лакхха моттиг дlалоаш производственни гимнастика, 32 эзар сег ва хlинз из гимнастике ош.

Болкхошта, гlулайхерча нахл, деша багlача катирхошта юкъе массово - физкультурни а дешара спортнаи а бола бара стадионаш, спортнии майдаш, спортзалаш, кхьираш я вай республика шоай лоlамерча спортнии обществай. Дукхаш «Лесное» кхача шинг дех салоlача цхьан турист сни беле 25 эзар сег хиннай укх шера салоlаш.

Тlехьарча шерашка чlоагlа теркам тlабохийт туризм дегlабоалара. 1970 шера хьалъяь баьккхаргъа 265 моттиг йола туристски база Грозне. 400 моттиг йола туристски база Беной.

Республика профсоюзи организоша хlара шера 3 миллион сом ахча дохийт физкультурага.

— Вай де гlертар да, йоах оратора, спорт юкъе дукхагlа нах чуозар. Профсоюзни организацешкара спорт из керттерча дахьье болхлой спорт а. Укхаза деррига дац вай лерlа. Масала, «Труд» яхача обществана чубоагlача предприятешке бола нохча 77 эзар сагах цу обществе член вчаш 28 эзар сег мера вац. ДСО лекхар да берригачь болх йеча пахах 40 процентн дешаш барех 90—95 процентн хьачубоалайар.

Ерригача ДСО кlезига я егача атлетика, кlалтохаргах летара, бокс санна йолча спорта тайпий кадраш.

Бокъонца теркам тlабохийташ вай туризм дегlайоалаяра. Алхча 200 коллектив мера яц республике туризма секцеш йолаш. Дукхагlйолча предприятешка яц унахцlено тоадра балаш. Во латт нах бахча моттигашка бу физкультурно - массовой бола. Дукххача автоуправленешка спортнии майдаш яц. Гуттара эсала лаи республике спортнии гlирсаш хьалдара гlулакх.

Ерригача предприятешка вlашагlъехкаш арие гlоргбола кагархой дюзача шера кийчбеш йола базаш.

Физкультурен спорти дегlайоалаяра дош дийлар оаха облпрофа VIII пленуме. Цига баьгаз физкультурани спортани бола КПСС ЦК, СССР Министрий Совета соцли кхоачашъйра да деаораш.

Тха районе, — йоах ше къамэьл ду волалуш Ножай-Юрта райисполкома председатела **У.-Х. Ф. Вашаева**. — 50 физкультурни коллектив я, царех 11 колхошцини 47 школьнии а йолаш. 1969 шера 250 спортсмен кийчаьь оаха, значкисташ 280 сег кийчбаьа. Районе я 30 волейбольни площадка, 1970 шера бlаьсте я аргья тха стадион, хlаьта хьалъеьнта е а лаьрхlад оаха.

Чlоагlа теркам тlабахийтаб районе физкультурен спорти хlара колхозечи школен кагирхошта коммунистически кхетам баладе беча балха лоархlаме декъе хилийтара. Ерригача школашка бола беш а тайп-тайпара кружокаш секцеш. Къастта дукха еза кагирхоша вlга атлетика, кlалтохаргах летар, волейбол, бокс. Спортнии кlейш ду районе, школашта юкъе кхьан чакибоах. Кlалтохаргах летарай команда толаме дакъа лоацц республикански спортнии кхьашта. Бокхха болх бу оаха арие беза кийчлуча кагирхошца. 16 пункт я районе цу гlулакха вlашагlъяла. Арие гlоргболча кагирча нахах 25 процент спортнии разряд бо леш бо тха хlанз. Укх шера массеха субботник даьд тха комсомольцашея кагирхоечи стадион хьалъечa.

— Дукха да тха физкультурен спорти дегlайоалаеча, — йоах оратора, — къастта дикка йола деашш. Дукха на яц тха колхозаш рентабельни хинна. Цудухье йиш хинпаза спортнии мероприятешта ахча хьожиде. Укх шера мара йиш хиннаьк тха нех а толаш тренер йолаьс. Уж кхоачамбоацараш дlадахарга оаха. Тха уйла я тхоэй районе балхача нахах хlара шоллагlа волча сагах физкультурник ва.

Трибуна тlа вь Нохч-Гlалгlай АССР Министрий Советерча физически культурен спортен комитета председатель **Б. О. Гайсанов**. Цо дуаш физкультуран спортан эша материальни база хьаярэ. Тlеьда хиларах гlеххьарча хана ара эвнlтеш е йиш яц, хlаьта 50 процент организацеш спортнии помещенеш йоацаш а. Гудермесе мара цхьанна а районни центре яц спортнии база. Дукхагlйола школаш а спортнии залаш йоацаш а. Кхыметтел Грозне а кхачам боллаш яц спортнии залаш. Керттерча деккарех вай да материальни база тьаяр.

Физкультурен спортех гlулакх со латташ вай республике. Вай я волейбольнии футбольнии командаш. Мехка моттиг доазол арахьа а хьалхара моттигаш йоахаш мастераш ба вай. Толамаш кхы а дикагlа хурга вай физкультурен спорти дегlайоалаяра эша хьалаш Іалашлой. Вай йолаш я 5 эзар моттиг йола стадион, амма из кlезига а. ДСО Центральни Советэ цхьаккха стадион хьалъярга дlагlоргдолча ахчех нийсса ах, 200 эзар сом лу цу гlулакха. алгача санна вай йовк эша вачие къжадой дика спортнии гlирс хьалье вlаштlехьдаргие.

Цхьабакьда аьла деза, хьалье йолаль гlишлош а вай ханнахьа яь йолаш ца хилар. Масала, 10 шу да «Локомотив» стадион хьалье йолаль, амма яь яла хlанз а гаьна я. На гlирс хьалбаь бакка беш.

Цхьаькха я республике яц Къилбаседа Кавказе тхоа тlебола лувча бассейн йоацаш. Грозне из хьалье зенна решени яй, цхьабакьда, из кхоачашъяре дахlина яц. Горисполкома хьажа езе цу гlулакхага.

1970 шера СССР аргlмарa спартакиада хургья. Из чакхъяла еза деррига халнъе цlей сапла. Цудухьа дика кийчо е еш цу гlулакха.

СССР Министрий Совета постановленега хьежа вай республике а хьаьй городийи районийи физкультуран спортен комитеташ. Горрайисполкомий отделий бокъонша а йолаш хила еза е уж, амма моттигашка е йоагlача тайпара теркальн ушаш. Цхьайолча районашка бола бе моттигаш еннеш царна. Масала, Грозненски комитете бола беш вола 6 сег цхьан шlагlа воlа.

Уж кхоачамбоацараш дlахаха а физкультурен спорти дlахо дегlайоалаяе а еш вай.

Цунна тlехьа дош далар Сунженски райисполкома председатела заместитела **З. Т. Тюрманова**.

— Тха районе, — йоха оратор, — 37 физкультурни коллектив я. Царех 11 укх шера вlашагlъелла а йолаш. Дукхача предприятешка, а колхозашка з дика терко ю цу гlулакха. Цудухьа спорта хьжнцадолча тайпаша дикка толамаш дахьад тха. Масала, тха кlалтохарга летарша 1968 шера хьалхара моттиг яьккхар республике. Ишта хьалхара моттиг яьккхар укх шера августе бетта Грозне ханнача ейгача атлетика спартакиада XIX партсъезда цlерагlа колхоза команда а. 80 спортсмен разряди кийчаьб районе. Бокхха болх бу арие бахе безача кагирхоша. 1969 шера 586 значкист кийчаьяь, масехкеста хул районе кагирхой спортсменаша. Советски Арме ветеранашта вlашагlбеттахьал саьреналш. Юбилейни 1970 шера е аргья В. И. Ленин вяь 100 шу дизара хетаь дукхха мероприятеш.

Колхозаша шоай низаца хьалъеьй тха районе дика стадион. Гонахьа 5 гектар лаьтта а долаш дикка моттиг я из яр. Вlашагlъелай «Б» классе йола футбольни команда. Тха кагирхой чlоагlа безам болаш ба физкультурен спортацен. Из оаха дика кхетадаьд. Дlахо йодача хана чlоагlа теркам гlабахийтаб оаха цу гlулакха эша хьалаш Іалашдара.

Тlеххьарча шии - кхеь шера,— аьлар «Урожай» яхача ший лоlамерча спортнии обществаа республикански Совета председатела **В. М. Зеснбаева**, — физкультуран спорти дегlайоалаеча дикка толамаш даьхад Грозненски, Сунженски, Наурски районашка. Цу районий партийни советски организацеша спортнии балха лоархlаме кхетабеш я из тоабе гlерташ а хилар бахьан долаш да из. Цхьабакьда Шалински Урус-Мартановски уваш санна йола йоаккхий районаш из ала йиш яц. Районий боахамий чотах физкультурни залаш хьалье йоацаш хьилр теркал е лац цу шира районе. Республикански Совето а новкъостал дергдар, кагагахьа санна уж шоаш цу гlулакха толалоре.

Спортнии общественшта хьалчашке латта декхараш доккхий хилар хlета а дац, царна балха эша хьалаш Іалашде деза серигача районашка.

Трибуна тlа за ВЛКСМ Нохч-Гlалгlай обкома спортнии оборонни бола отдела заведующий **Х. М. Герелиев**. Цо душ спортнии обществан организацеш бола тоабара комсомольски организацеша мишта къахьет.

— ВЛКСМ Нохч-Гlалгlай обкома шоай лоlамерча спортнии обществашцеи облсовпрофацеи цхьана комсомолье 80 шу дизара хетаь спартакиада йир. Эзараш бир цу юкъе дакъа лоацаш наха, кадайла яхье баьнна кагирхой. Спорта 21 тайпай спартакиадаш вай физкультура 35 коллективашка, 38 эзар сег юкъе а волаш. Чlоагlа раьза хиле дакъа лоац кагирхоша бlаьстан кроссашкен эстафеташкен. Дукха наь юкъе богlа «Кьрдига бургаш» яхача цхьашта. Дукхъвала укх шера 814 команда яр цу кхьашка дакъа лоацаш.

ВЛКСМ обкома физкультуран спортен республиканксни комитетэи решенех спортивно - оборонни балхага кьоашгрба. Из дурьы массех укхо а йолаш. Эгара хьалхо кагирхой дlакхетабергба из сенна ю, уж оборонно-спортнии балха юкъеозргба. Кагийче нахех значкаршан тайп-тайпарча нхьа дикъе лоацергда. Шоллагlча этапе кагирхоша экзаменаш дlалургда ГТЗ ГТО нормах. Комсомола комитеташа хlинзе я белгалдаьд спортнии площадкаш кийчьяра, эша инвентарь Іалашъяра да деарош.

Оратора белгалдоахаш дукхача профсоюзни комсомольски организацеша дукхха кагирхой физкультуран спортан юкъе оазра лерттlа сарнагlоалаш ца хилар. Цхьайолча предприятешка кагирхошта юкъера бола физкультурни спортан преподавателех тайп битай. Эсала лел спортнии комплексах массови мероприятеш чакхъякара гlулакхаш. Дикка тоабе безаш ба спортсменашта юкъера кхайне - кхетаме болх. Кlезига инициатива йолаш лелабу нах бахача моттигашке кхувшбоагlарашта юкъе бу спортнии болх.

Физкультуран спорти дегlайоалаеча дикка опыт Іоаьнй вай республике организацешка. Хlана вайтlакхььчай из опыт вlашагlтоа еза да. Цу гlулакча Іилма методически конференция йина бакъехья яр. Цу балха хьавъехьара рекомендацеш я оттаергйолаш.

Вай республика юкъера образовании школашкен профтехучилищашкен физкультура дукха преподавателаш ба. Бакъахьа хургдар вай физически культура преподавателаш кийчбе отни а институ а школаш яьккача. Цу тайпара школаш йолаш я мишка дукхача дузашка.

В. И. Ленина произведенеш Іомаяргa

ПРОПАГАНДИСТАШТА ДОЛЧА НОВКЪОСТАЛА

В. И. Ленин вяь 100 шу дуза де лезде шерра кийчо еш латтача лепошка бехкача лоархlаме да В. И. Ленина произведенеш партийни комсомольски политически дешара звеношка теркам тlабахийта Іомаяра, царех практически балха тlа пайда эца къахьегамхой Іомабари.

Чlоагlа пайдане хурга ладувгlараштта В. И. Ленина произведеней конспекташ уттадре «Ленински тетрадь», е «Ленински конспекташ» дьина корта а болаш цхьа дикха общи тетрадь ледоача.

Хlаьта ладувгlарий В. И. Ленина произведенеш Іомаяра безам тlабахийтара, цул иллаш вахаре чакхъяхара пайдане хургда, ладувгlарий теоретически общеобразовательни кийчогlа хьежжа, тайп - тайпара методаш зеркача, уж хила йиш я, «Ленински урокаш», е В. И. Ленина произведенеш Іомаяра лаьрхlа йола практически занятеш елга. Ленински иллеш вай вахаре чакхъяхарах фактически материалаш гулъяр, дешара теоретически конференцеш, партийни собранеш чакхйоахадга, ишта кхы дlахо.

Марксизм - ленинизмий КПСС истории Іомадеча школашка В. И. Ленина къаьст - къаьста дола балхаш Іомаларан царна конспект оттанраи хетаь практически занятеш вlаахьара методически хьехамаш дала довра сона.

№ 9 Йолча темах: «Парти халкъа боахам юхаметтаоттабара лаьттабеча кьоеаше (1921—1925 шш.)», лекци йийшачул тlехьагlа е пропагандиста вступительни дош аьнначул тlехьагlа «Вай революцех» яха В. И. Ленина статьина конспект оттаяра практически занятие е еза.

В. И. Ленина мацеш сенца дувзаденнеи яхьь я «Вай революцех» яха статья ладувгlарашта кердадаккха деза пропагандиста цул чудоацам, майан, коммунизм хьалъечара лоархlам дlабовлийта беза ладувгlараштта, книжка текст Іо а ешаш цул керттера положенеш белгалъе новкъостал ле деза. Дlахо словарашцеи кхыча справочникашцеи болх бе новкъостал лу пропагандиста. Цул тlехьагlа цlагlа бе йоах бала беза царна: цlаькха а «Вай революцех» яха В. И. Ленина статья ешен укх кlаларча хаттаршта жоп а душ конспект оттаеш:

Сийлахь - йоккхача Октябрьски революце мах беш фуд меньшевикаш, белгала Н. Суханов лlалат вувлаш хиннар? Малагlаш я Россе хилпача революцей йоза башхалонаш? Халкъа демократи йолча мехкий социалистически революцей белгалонаш.

Цу темех - собеседовани еш ладувгlараша шоашта -енна задалеш кхоачашъярга хьеж пропагандист, хlаьта цул тlехьагlа дикагlа оттаяь конспект вац ладувгlаранца.

«Парти—социализма лард йоллара организатор» (1925—1932 шш.), яхача темах хьалхара лекцин ешача хана дикагlа кхеташ болча ладувгlарашта «Лучше меньше, да лучше» яхача В. И. Ленина произведенех устни доклад кийчъе задани яла еза. Хlаьта юхебисараша цу балхах лаьцна конспекташ оттаергья.

Конспекташ оттаеш баранца устни доклад кийчъераштеа укх хаттаршта жоп ле ала леза: Деррагача дунен хьалхара тlом чакхбаьлчен Сийлахь - йоккха социалистически революци ботъаьлчен дунен тlа мишта дlахийсадар низаш?

В. И. Ленин деррагача дунен социалистически революци дегlадара перспективах;

В. И. Ленин СССР социализм хотъяккхара Коммунистически Партен Советски Іалдален тактиках;

В. И. Ленин социализм хьалъеэрча пачхьалкхаьен аппарата лоархlамах.

«Парти — социализма лард хьалъяра организатор» (1925—1932 шш.) яха тема дlахо Іомаеш В. И. Ленина «Кооперацех» «Дневника тlара агlонаш» яхача балхий конспекташ оттайта еза ладувгlарашка. Хlаьта дикагlа кийчо йолча ладувгlарашта В. И. Ленина «Дневника тlара агlонаш» яха статья Іомаьчул тlехьагlа рефераташ оттайта мегаргья, цул тlехьагlа уж ладувгlароша заняте шаздаргйдаш.

Реферат язьеш а из юкъаш а укх хаттаршта жоп дала деза:

В. И. Ленина бахача наха демар - йоазув хараки мехка дlахо йодача хана культура дегlаккхувларахи, Мишта кхоачашду вай мехка халкъа образовани дегlакхувларахи хьехархочун лоархlам лакхбарахи В. И. Ленина дах васкеташ?

В. И. Ленин юрта новкъостал дара даькъе боллешта хьалхашка латтача декхарех. Реферат кийчъеш предприятей, учреждений коллективашна района, юрта, колхоза, совхоза деча шефски новкъосталах лаьцаа йолча материалах пайда эца беза.

Е. КАРАВИНА,
КПСС обкома политически просвещении Цlен заведующий заместитель.

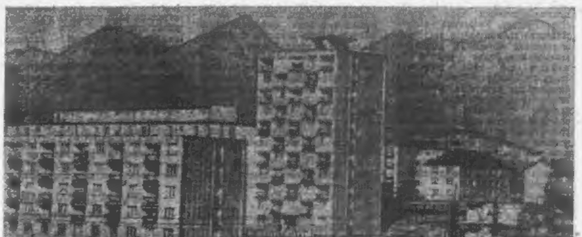

ЧССР. Попрада яхача городера мерда нин чуlа цlенош. (шоллагlча плане хьагуш да Лекха Татраш). Укх шера Чехословакера фусамашка бала хоршарgба 120 эзар дезал.

ЧТК—ТАСС сурт.

ВАХАР ХОЗДЕШ

Владимир Ильич Ленин вяь 100 шу дизара сийна тlаййна социалистически декхараш кхоачашлеш толамца чакхдовхх тха колхозо на пятилетка дьлагlа шу.

Парте XXIII-ча съезда а КПСС ЦК Пленумий а решенеш кхоачашъяра цахадааш кlъсами а лост табеш тха хьетр лелашедина, коммунисташа тlахьарча шеранка дикка айьвай колхоза экономика. Укх шера кхоачашъяьй колхоз шекара свекла, ялат, шура оккхара пхе шере план. вастта кхоачашъергья пачхьалкхенга дулх доккхара пlан а.

Тlеххьарча даь шера дикка лакхбеннаб колхозе юртбоахама культурай хьувкъам. Пхе шера планагlа лаьрхlачул совгlа илат деккад пачхьалкхенга, хlаьта ишта тlеххоачашъяьй кхыйола продукташ йоахара планаш а. Укх пятилетках колхоза ахчан доход 2,4 процент лакхъалдаро торахийтай колхоза цхьан фоне хlара шера дукхагlа отчисленеш а, колхозой материальни а морально а стимул але. Белгалдаккхь доп укх тайпара гlулакх а. Нигахье санна 1968-ча шера цхьан кага-деш мах 4 сома 77 кепиги хиннабале, укх шера из мах дикка лакхбеннаб.

Тха дегаш гlоздоахаш да уж толамаш. Бакъда, карагlдаьннахой кхоачалбаь Іом оамал тха. Хlана колхозой шера Устав тlалларна кхы а лакхлу цу хьалхьарра тха белхтоахам, дешарам. Къьастта дукхагlа белхаахаш тlабож цу хьаьнгaьца коммунисташта. Колхозой Хьовхаме Устава положенеш сихха вахара юкъедоалаяра шоай торопаш гучабоахаш, да дезараш белгалдеш ба укх деконие тха коммунистий колхозой, Колхоза материальни производстве хьинаре дакъа а лоацаш парте боацарашта къахьегама хьокхамаш тел цар. Уж ба парте а правительства а еаеш наха дlайовзийтараш.

Ишта тха кхалнаха коммунисташа шекара свекла кхеча звеньяй звеньевоашa Джабраилова Марема, Алхотоева Аймане, Шахмирзаева Куржана даим доккхий толамаш хоаз дикха дьуйнан кхибера лоаттабена кьовеяна. Тlеьбина шера хlара гектара тlара 300—350 центнер мерза оаха дохьа каьр. Хlаьта 1970 шерарча дьувъьяна хlанзо а мерд иоалаш минерални а органически а удобренеш еххаш ба уж.

Царна нийсса къахьегаш ба коммунисташ механизатораш Бекоев Хаджи, Хататаев Усан, Султанов Али, дукхха кхьйбарии, Кхашкара балхаш дика чакхдаьха техникина ремонт еш, колхоза юртаниа пекьеш тоадеш, фермашта юхе доккъар хьатlакхульма ба уж хlанз.

Колхоза парткомо кхоачашьяна терко еш да производственни учасчашка коммунистий опытага, аьлакга хьежжа, уж нийсса дlаоттабар гlулакх. Колхоза правлене инициатива вlашагlъьаллача бригадай экономически советаш буваям лоаттабеш, производство дегlайоалаяра керда наькъан лахаш ба колхоза коммунисташ.

Уж ба тха боахаме парте решенеш къахьегамхошта дlайовзийтараш а. Хlана колхоза Хьоахамеча Устава пропаганда еш, СССР Лакххехьарча Совета ворхlагlача сесса материалаш колхозаошта дlайовзийташ ба тха 30 агитатор, 20 гаргге пропагандист, политинформатор.

Колхозхошта толамех гучадаьннача кхоачамбоацарех дуц наст - каста арадувлача лоьгазеташ тlа. Ишта укх диноша арадаьннача пингазета номер деррига а хетадаьдар колхозкой IIIча Ерригасоюзни съезда материалашта. Съезде шийна дlаргадайнача, хезачох лаьна дукха душ колхозхошта съезда делегато тха колхоза председатела У. Османов. Съезда решениш кьоабел а еш, кхы а хьинаргlа, дикагlа къахьега дош лу колхозхоша.

Кхашкара балхаш дерригаш а даь чакхдаьннадале а салаlа безам бац цар. Боахаме вlашагlъехьача агрономически, зоотехнически, кхыйолча курсашка дешаш бе колхозхой. Цу лоархlамерча гlулакха терко еш из гlулакх нийсса дlадахьарга хьож колхоза коммунисташ. Дукхагlйолча моттигашка уж шоаш ба цу курсашка хьехаш а кулгалдеш а.

Кхоачен уйла яхаш еш, колхоза экономика чlоагlъеш, колхозой вахар тоадеш ба тха колхоза парткома коммунисташ.

С. СЕЛИМХАНОВ,
Гудермесски района «40 лет Октября» яхача колхоза парткома секретарь.

ХИЙ ДЕХКА ЛАЬТТАШ ТАХАНИ КХОАНЕИ

ХӀара шера дукхаг1а хулаш доаг1а тха колхозашкеи совхозашкеи хий дехка лаьтташ. Специалисташа, кхин леладераша кхетадьа хаоттама хьалаш мича тайпара хуле а, хий дехкача кхашка юртбоахама культураш дика хьунбьае йиш хилар. Цудухьа тха района боахамаша а ч1оаг1а терко ю хий дехка лаьтташ хадданза шерара. ХӀанз колхозашкеи совхозашкеи 11 эзар гектар да цу тайпара лаьтташ. Цар т1а юв эггара пайданег1а йола юртбоахама культураш: гурахь дув к1а, дуга, ялата лаьрх1а хьажк1аш, шекара свекла, баьцадараш. Хий дехка лаьтташ шерагара шерага дукхаг1а хилара тха боахамий кхаш леладерий торо хул йокъал латтача шерашка а паччахьалкхенга юртбоахама культураш йохкара планаш кхоачаш а т1ехкхоачаш а е. Иштта хилар укх шера а.

Гудермеса шаьрача ера хаддаьза малхбоалехьара мух хьекх, цудухьа цхьаьнадолча шерашка хий ца дехкача лаьтта д1айийна культураш йоаш михо. Из бахьан долаш района боахамий специалисташа, култалхоша лаьрх1ад паччахьалкхен новкъосталца хий дехка лаьтташ дукхаг1а хилийтара дукхе балхаш де. Кхоачам ба т1айоаг1ача пятилетка шерашка цу балхашка 24 миллион сом дохийтаргда вьича, хий дехка лаьтташ 19 эзар гектарага д1а в кхоачадеш. Цу лаьтта района боахамаша кхеерг1оля керттера ялата культура дуга хургда. Цу культура д1аловпаргья 10 эзар гектар. Цул совг1а дикка дукхаг1а дургда баьцадараш, кхыйола пайдаце культураш.

Цу г1улакха т1айоаг1ача пятилетка шерашка реконструщи е двхI Гудермесски, Брагунски Аксайски оросительни системашта. ХIаьта Шолжа т1а плотина йиллара балхаш хIаназе а де доладьд. Из а дерриге даш, 1970-чен 1975-чен шерашка дергда Аксай яхача доамен хи т1а плотина йиллара балхаш а. Цу г1улакхо торо хулийтаргья 8 эзар гектара т1а хий дулларгдола система хьалъе. Керттерча дакъе цу системах пайда эцаргба хIанзалца Аксая хиш кхашка дехказа хинначе тха района кхаь колхозои «Новогрозненскийа» совхозой.

ХIанзалца пайда це эцаш дукха лаьтташ дар Тирка йисте уллача «Гудермесский» совхоза брагунски отделене. Цу лаьтташка юртбоахама культураш д1аецар, хIана аьлча уж тух доаллаш хиннадь. ХIанз кхаш леладераша лаьрх1ад цу лаьтташте шоай култ т1адахьа. Хьалъеш латт цу отделене 500 гектара т1а дуга кхеде лерх1а инженерни система. Цох 400 гектара лаьрх1ар б1аьстав юхье яь яргья. Цу хьалха пайда ца эцаш даьдача лаьттанка д1адийна дуга дика хьунхьа деза, хIана аьлча цу г1улакха мел эшаш йола агротехнически мероприятеш белгалъеш ба совхоза специалисташ хIаназе а.

Цу тайпара болх бе болабергба «Дружба» совхозе йиьлаг1ча отделене а. Т1адоаг1ача шера Белоречье яхача юрта 400 гектара т1а хьае йолаергьи баьцадарий севооборот. Уж балхаш хургда 193 эзар сома мехьа.

Иштта да т1адоаг1ача шера деиз тха района шаьрача дадача лаьттаех дикаг1а пайда эцара де лерх1а балхаш. Цу г1улакхо торо хулийтаргья хьахула пятилетка чакхйоалаш района боахамешка кхеду ялат кхоаза дукхаг1а хилийта.

Укх шера хиш дехкача 3200 гектара т1а дийнад гурахь дув ялат района кхаш леладераша. Т1адоаг1ача шера хургбола хьувкъам лакхбара дукха балхаш даьх цар. Иштта, гурахь ялат д1ададелехьа чудолийташ хий дилла лерх1аш хиннар 900 гектар хиннале, 1500 гектара т1а баьб из болх. Геттара дика дир уж балхаш «Гудермесский» совхозе, «Октября 40 шу», «Кавказ» колхозашка. Дерригача гурахь дийнача ялата хий техар цига из д1адийначул т1ехьаг1а. Къаьстта белгалъе безам ба са «Кавказ» колхоза Арсамбиев Яраг1а кулгалу кхаш лелаху бригаха. Цигьа-дале агротехника дикаг1а йолча хана илеташ д1а а дийна хий диллар кхашка. Цул совг1а т1аьш чудолийташ хий дилла доалаш латт б1аьсти юнча культураштa хьоастадьча 200 гектар хулача лаьтта е. Белгалде деза кхашка хий диллалеьа хIара гектара т1а 20 тонн кхов 250 килограмм суперфосфати вхалга. Цу тайпара дика отталаьд хий диллара г1улакх кхыча боахамашка а.

Кхаш леладераш дерриге а хьнар т1адахийта кхьехаташ ба хIона кхашка хий диллара вьтту болашаг1а йолча хана уж балхаш чакхдахара.

В. КОПАЕВ.

Гудермеса района юртбоахаме производствени управлене керттера агроном.

ЛАТВИЙСКИ ССР. Ще гиганташ — иштта ала седкъий е тайпарча классак. Цар цIе сердал тел, Iалаьмате доказий хиларца, доха плотности температурех хиларца эргаш да уж. Уж седкъий тохкам я курортни города Балдоне юхе йола Iилмай Латвийски Академе радиоастрономически обсерватори. Укхазе оттаваь ГДР-е «Карл Цейс Иена» яхача халкъа предприятие яь телескоп. Шерра хIама луш я телескоп, шиа хIама б1аргадовра мезага даалача мехко эггара бокхаг1чарех ца/ я из. Цун кизга диаметр 120 сантиметр я. Цу телескопа новкъосталца латвийски Iилмахоша сурт даьккхаб «ца гуш долча» седкъий — а1ксаг1а доккхаг1а долчар, хIаьта иштта кхеча телескопашца б1аргаго йиш йоацача спутникий а.

СУРТА Т1А: радиоастрономически обсерваторе оттаь Шмидта системах бола телескоп.

В. Николаева сурт.
ТАСС фотохроника.

ДЕПУТАТИЙ СИЙЛЕН ДЕКХАРАШ

В. И. Ленина 100 шу дизара вовкъадоалаш т1аьйна хиина декхараш кхоачашдеш района къахьегамхошта кхераг1адьнараш, цу хьакъехьа д1ахо де дезараш, хархархой наказаш кхоачашдар — керттерча дакъе уж дешаш дар укх денош кхиндача Сунженски къахьегамхой депутатий районни сессе дийцареш.

Доклад еш хиннача Сунженски райисполкома председателя вок. Iилесеи пренеика йрамаьлош даьрашен белгалдир юбилейн ахье района къахьегамхошта кара г1адьнараш. Района юртбоахама къахьегамйоца толажа паччахьалкхенга ялат, дукх, шура, фузи, баьцадараш, сом бохкара планаш социалистически декхараш. Юбилейни ахье къаьстта белгалбьына дика къахьегарх района сийлен Доска т1а баьхиб «Путь к коммунизму» колхоза сомий бешамаш лелаеча звено звеньевая И. А. Яценко, XX партсъезда ц1ераг1ча колхоза баьцадараш лелаеча бригада бригадир В. Н. Мосиенко, «Красный Октябрь» колхоза доярка Х. С. Терхоева, XIX партсъезда ц1ераг1ча колхоза скотник Д. А. Неносеков, иштта кхыбараш.

Белгалде деза д1адахача шерашкарчул колхозхой къахьегама я быта а хьалаш тоъал лакхденбалга. Хьайбаш леладерий къахьегам атгача бахкхаб шерра балха ногъейоалальча механизаце, хIаьта ялат д1адера, цунна культиваци ера, из чузара балхаш дерригаш а юртбоахама техинко кхоачашду. Ерригача колхозашка хIара бетта аванс тел колхозхошта. Колхозхой хьешташ кхоачашдара г1улакх районе тоъуш доаг1алга белгалдеш да «Путь к коммунизму» колхоза къахьегамхой к1оран дзо дийнаьа болх бара система т1а балар. Из г1улакх массадолча боахамашка в1аштехьдаккхара хIана кийчо еш ба кхыча боахамашка.

Районе цхьайтта промышленни предприяти я. Царех дукхаг1ьерий коллективаш дика лоархIасиай паччахьалкхен планех а т1айоцча социалистически декхарех а. Белгалъяккха йоаг1а «Сунжанефть» НПУ, газ чакхйоакхача завода, минеральни хиштаводa, леспромхоза коллективаш.

Сессе районни юртийн Советий исполкомий болх бийцар. Хархархой наказаш кхоачашдара исполкома керттера ина ба/ мессазара комиссеш. Массазарча комиссей болх аьбарен царна общественность юкъезарен дой т1абахийта дийцар депутата КПСС района хьалхарча секретара вош. Варлашкина.

Ца1 посежовийн цхьайтта юртий Советаш я районе. В. И. Ленина 100 шу дизара сийленца наькъадхара социалистически ахье тоъал балха опыт Iоешь цар. ХIанз юрта Советий берригa вия, уйлаш бахача наькъ вахара хьалаш, быт товара т1аерзаь я. Къаьстта дукха караг1адьинад юбилейн ахье. Карабулакски, Ассински, Галашкарча. Орджоникидзевская станичня юртен Советашта.

Районни Совета депутаташта 36 наказ делладир хархархоша. Церех тхьо кхоачашдаь даьннад, хIаьта кхедасартеи кхоачашдаь доалаш латт.

Юрташ хозьаран тоаран В. И. Ленина 100 шу дизара сийна республике кържача ахье дата хьалхара моттиг лелаеш хьайоаг1а Сунженски район. ХIанз а т1ехь царга я Нохч-Г1алг1ай Министрий Советен обласофпрофея карара кара тела Ще байракх. Цхьабакъда, докладчико я пренелие кьамаллаш дьараша а белгалдаьча бесса, цу хьакъехьа ахь я дукха да де дезаш.

Хархархой наказаш, юрташ тоара, хозьара деиаш керттерча дакъе г1ишлоеърех, газовех, быта предприятей болхлоех тийша да. Цхьабакъда хIара шера плаш кхоачаш да еш хьабоаг1а межколхозни управлене, Ремонтно-строительни участка, «Чечингазстрой» Спец СМУ болхлой. Г1ишлоеърий бекхах йистедьлийна де Серноводске культура Ц1а, Алхасте бани, Орджоникидзевская яхача станице берий беш хьалъяра балхаш, хIана а т1ехь д1адоладиза да Галашка, Мужиче водопровод йалара, иштта кхыдола балхаш.

Иштта воча хьаьд т1а да крадохой квартираш гаь чуйиллара г1улакх е. Из болх ясла легаш хилара бекке ба «Чечингазстрой» треста СпецСМУ болхлой. Iалаьмате дукха жалобаш ух райисполкоме къахьегамхошкара гоповикашта летаьаш.

Д1ахо ле йиш йоаача хьала т1а да бахача наькъ бытови хьашташ кхоачашдара г1удаех а. Радиомастерской, «Телерадиоремонт» мастерской, райбыткомбинат, иштта кхыйола бахача наькъ бытови хьашташ кхоачашду учреждени я районе. Цхьабакъда наькъ хьашташ дизза кхоачашде низ д1а ца кхоачаш з1аннга я уж. Из г1улакх тоадара наькъ бытови хьашташ кхоачашдеча предприятей балха т1ахьожам а лоаттабеш царна эша новкъостал де деза юртен районни Советий исполкомаша.

Бокхача лоархIаме да къахьегамхой уваццено лорарэ г1улакх. Цу деша дика терко я районни Совета исполкомо. Района дарбан учреждений материально-техническа база ч1оаг1ьяра дукха даьд укх шера: Оалхаса фельдшерско-акушерски пункт хаалъяй, Нестеровке больница хьайиллай, Орджоникидзевски станице керда поликлиника йиллай, иштта кхыдо.

Районе социалистически законность лорара, правопорядок толхзеш моттиг ца ийсъалйтара дош ц1енхашта терко еш леладу райисполкомо. Укх шера мий бетта «Районе общественни порядок лорара» дош райсовета сессе дух т1ехьаг1а юрта Советашка дийцад, массайолча юрташка бахача наькъа сходаш чакхъяькай. Из бахьан долаш тоъал лохъенний юрташка зуламаш даь моттигаш. Цу хьакъехьа районни Совета исполкомаш административни организатеи дика новкъостал ду кхузи боаг1арий г1улакхашта йолча комиссе. Кагирхошта юкъе дами кхетама болх лелабу цу комиссе, даьй-нохопошца буваш лоаттабу, кхуин боаг1араша зулам даь моттиг да нийсъалийта хьож. Районе общественни порядок лорача йоакха общественни актив юкъеэзай.

В. И. Ленина 100 шу дизара сийна дика кийчо аь накъадахара доккхийн бехктохамеи да районни Совета хьалхашка латта декхараш. Цудухьа шоай берригa низ, организаторски говзал, уйлаш цу декхараш г1аерзаь болх бе беза райсовета исполкомо, юрта Советаше, берригa депутаташа.

С. БЕРДОВ.

ГЕРМАНСКИ ДЕМОКРАТИЧЕСКИ РЕСПУБЛИКА. Наха чуIе доккхий г1ирсаш хьалде доладаьд Дрездене. Дукха этажаш йолча сийдача зданеша хозъяьй хIанз город.

В. Кошевой сурт.
ТАСС фотохроника.

ДУНЕ ЦХЬАН К1ИРАГ1А

ЛЕНИНИЗМА КОТАЛОН НИКЪ.

Дунен халкъашта юкъерча шерачa общественноста йоккха дунен халкъашта юкъара событи санна т1аийцар В. И. Ленин ваь 100 шу дизара хетаь КПСС ЦК Тезисаш кепатеха ерадахар. Юкъахъоалдургйоаш планете г1олла йода ленинизм. Тахан из ца лаьрх1ача балац вай классови монстаг1ий в. Хозахетадь даз коммунистически кепайоалув меттел, буржуази пропаганда органаш а лоархIаме па политически документ — КПСС ЦК Тезисаш хьоахa па деш Iелуш ца хилар.

Ленина ц1ни г1улакхаши лерг-доацаш да. Иштта уйла йолаш я дунен масса мнiнигера яькача откликех дукхаг1а ераш. В. И. Ленина идеи гуш я, язду «Нойес Дойчланд» яхача берлински газета, коммунистий г1улакхашка, болхлой классои буррига къахьегамхошен лоаттабеча къовсаме, социализми коммунизми д1ахо дег1аахарах адамлен низ болча социальни прогрессах.

Ленина ц1и еза а гаргa а я дег1аухачa мехкий, колониальни эксплуатаце Iазап хIаназа т1ераккессача халкъашта. Ленина вахар дог урувуттадеш бола хьоккам ба халкъа дача г1улакха шоаш хетабе безам болаш болче берригача наха, хьакхайкадир Гамбе просвещенеи социальни Iалашони министра Гербе-Джахумпе. Ленина дерригa вахар, Ленина идеяш, — белгалдаькхар цо, — из мах бь, харговцаш йоккхе т1ехьале я царг1атои къаман лоIами бахьан долаш къовсам лоаттабеча Африка дерригача халкъашта.

Социалистически мехкий кепайоазоно Советски Союзе Коммунистически партена баркал йоах Ленина идеяшта тешаме йолча марксизма-ленинизма цIенал бахьан долаш дунен коммунистически болхлойн болама цхьаьг1о ч1оаг1ьар духьа машар боацаш къовсам лоаттабеш хиларах.

Буржуазни кепайоазово сармаца б1аргех ухараш санна хи т1едалаш легаду кIанз марксизма-ленинизма хьелам талхерга ше дахья дог доврие дувзаденна. «Таймс» г1айг1ане хьакхайкаду, КПСС ЦК Тезисашка «аьттехьарча ревизионизманеи национализманеи, хIаьта иштта марксизм тайп-тайпарча къамий е регионални варианташта екъа г1ертара ч1оаг1а критика еш хилар». «Нью-Йорк таймс», иштта раьза доацаш да Тезисашка «аьрдехьарча санна, иштта аьттехьарда а оппортунизмана критика еш хиларах».

Ленински восктеш д1ахо чакхдахар духьа къовсам лоаттабара вай мехка къахьегамхой идейно кийчбеши оарцаг1боахаш да Владимир Ильич ваь 100 шу дизара хетадь КПСС ЦК Тезисаш.

КИИСАЧА ОАГ1ОРАХЬА БАЬККХА Г1А

22 декабре Хельсинке чакхъяьлар стратегически герз хьаделга юхаозара дешаех лаьна Советски Союзеи В1ашаг1кхийттача Штатийн викалаша цхьара яь переговораш.

Дерригача дунен кепайоазово цхьатарра бахча маьлах, бахьхьарча оаг1ораха г1а баькхаб Финляндие столице. Стратегически герз хьаделга юхаозара проблемaех хетараштa цкъара дагадовлар шиннa а оаг1онна пайдане дер. Д1а-хьа душир в1ашкалера д1адо советско-американски переговораш духаргдолаш долча юкъерча дукхача дешашта. Барт в1ашт1ехьбаьннаб, переговораш 1970 шера 16 апреле Вена юха д1айолаяра т1ехьаг1о уж юха а Хельсинке ераш.

Машара хьашташ деза долаш мел бараша могаду Советски Союзеи В1ашаг1кхийттача Штатийн халкъашта меттел, дунен т1арча кхыча мехкашта а къоастаяр ч1оаг1а дезаш йолча проблемaех хетачоа д1а-юха дагадовлар. Шоай общественни строеш мичча бесса яле а паччахьалкхенаш машаре яхара т1ехьа, машари кхерамзлен бахьан долаш, массане а ц1ендаь герз д1адаккхар духьа Советски Союза ларраг1а лоаттабу къовсам массане а хьоабалбаь т1аийцаб.

Цхьабакъда, кхохкам лоаттабелга дезаш долча ннаеша герз Iоцiалладаш. Цар хIанз, Хельсинке хьалхара толам бахаьнчул т1ехьаг1а а долла хIама ду т1ехьаг1а хургйола переговораш далча хьал т1о оттаяра, догдоахийлен тешами хургбоаца хьал оттабе г1ерт. Масала, Хельсинке в1ашаг1кхетара хьакъехьа ше аьча комментарешка «бокъонча оптимизм хьахьокхаш» берий кортош т1а шийлача хиш гибе т1амохкие лаьрх1ар Юнайтед Пресса яхача американски агентства. Агентства тешам лу «стратегически герз социалара хьакъехьа кхеташза советско-американски соглашени ерга к1езига догдоахийла хиларах, кагахьа санна из в1алла йолаш ялаь». «Вашингтон пост» а иштта язду, «шерашка ца й1аьлой я, Сеттакшка хIаьта а к1аьхлургья переговораш», яхаш.

Цу тайпара пессимизм тоъал хьагучаькъкар «Нью-Йорк пост» яхача газета. Укх денош ка цо хоам баьб, «Сейфгард» яхе керда ракетни система йоаржара шоллаг1ча этапа финансировани ера кхи а 1,5 миллиард доллар хьожадийта г1ерташ Пентагоно правительствене ч1оаг1а ика беш хиларах. Газета белгалдоаккхачох, из да «Хельсинкерча эрсашцарча переговорий лоархIам лоъбе воссин г1улакхаш т1ара бараш гуччахье г1ерташ хилар» хьахокхаш дола цхьаькха теша.

Стратегически герз юхаозара проблема толаме къоастаяра ч1оаг1а низаш т1адахийта дезаргда машар безаш долча дерригача низаша. Советски Союзах лаьна вьича, из советски делегацина керте лаьттачо д1а ма кхайкадорра шиина а оаг1онна метаца бола барт в1ашт1ехьбаккха г1ертарга.

Г1УЛАКХ БОННАГА ХЬЕЖАШ ЛАТТ

Германски Демократически Республикеи Германе Федеративни Республикеи юкъерча г1улакхий хьакъехьара дош хIана юкъерчарех цхьа моттиг д1алоацаш да доалол дехьарча кепайоазои оаг1онаш т1а. Уж г1улакхаш лерт1адахара г1уланда лоархIаме инициатива хьаьехкай, хоаш ма дарра. ГДР правительства, ГДР Паччахьалкхен совета Председатела Вальтер Ульбрихта ФРГ президентага Г. Хейнеманага послани яхьийтай германски шин паччахьалкхенна юкъе цхьатарра бокъонаш йолаш хургдола г1улекхаш оттадоах доле договор дара хьакъехьара переговораш йолле предложения луш. Послание ихьана яхьийтай, белгалла вьича, шиина а оаг1оно вар территорeш б1арчча хилар бокъаь т1ееилта, Европера хIанзара дерриге доазонаш, цу даьхье ГДР-ан ФРГ-енеи юкъера доазонаш а Одер — Нейсе г1олларa доазонаш а бокъаьь т1еешилгa в1ашин юкъерча г1улакхашка низ юкъебаккхара кхерам д1абоанкхьта, хIаьта иштта моллаг1ча тайпара дале а яхерии герза т1аккхача г1ертар д1адоацахилга, иштта кхыдараш дувнаш долча договора проект я.

Кхетадеш да, цу договора лоархIам, нагахьа санна цуна кулгаш яздаь хилча, шин германски паччахьалкхенна юкъерча г1улакхий доазонех чаьпна ерахьа д1абаржархилар. Уж г1улакхаш лерт1адахаро кхы мел болча д1айдал даькье а новкъостал дергдар керттера бехк хIензалца шоаьег1ча дунен т1ема итогашта резаш ера цинг дедабаь йолча ФРГ-ена т1абожабаь бола Европера кхоцам хIаьдбара, «Нойес Дойчланд» яхача газета белгалдоаккхачох шинна а германски паччахьалкхенах тийша да т1ои кхы ц1аккха а немецки лаьттан т1ара д1а па болабоцаьтгa. Из д1адех ФРГ-ен ГДР-ен граждани вахара хьашташа.

ФРГ президента Хейнемана В. Ульбрихтага ше дайтача жопа т1а могаду переговораш д1айолие из кийча хилар, цхьабакъда, из дарра вьича, ГДР предложенеш ФРГ правительство хьажийта д1адаррца кхочем баьб. ХIанз г1улакх, цу тайпара, тахан социал-демократ В. Брандт керте латтача Бонне правительства Европе машари кхерамзлен Iалашоярa юкъе шийгара дакъа лацарга хьежаш латт.

Цхьабакъда, белгалдаккха доаг1а, 20 шера Iаьдала керте лаьттача а империалистически милитаристски реваншистски шиь чакхбаьхача а ХДС/ХСС яхача оппозиционни парте лидераша хIанз ГДР инициатива юкъаг1ьякха г1ерташ Iалаьмате ч1оаг1а низаш т1адохийташ хилар. Брандта правительствана кхерамчш т1атувсаши ше ахар ца дича «мегардоалаьга цунна хайташ» доладергья ерахь аллабузенгерманоки реваше лагерера. Цу г1улакха эггара хьаьраг1а ба ФРГ-енеи ГДР-ан юкъе кхьатарарча бокъонех доле г1улакхаш оттадара йола нолаг1а торо харцахьа лоархIаш бола Штрауси кхмбола аьттехьарча низашта керте латтараш.

ФРГ-е хIанзарча правительствеи цун кулгалхоша социалистически мехкий, цу даьхье ГДР а, хьакъехьа чакхбоахаргба вьина дош дииз хиина реалистическаг1а болд ниш торба е Малхбузен Германе хьалхаг1а а санна геттара ч1оаг1а позицеш д1аяйица долча милитаристски реваншистски г1оарaша совае йоаккхарга хьахьокхарга укх тарттарча хаво.

КХЕРАМАХ БОЛА ХОАМ

Шоай мукъаг1а долча Африка халкъашта болча кхерама керда хоам хилар Уганда Республика президента Милтон Оботена Кампале даьча доанах. Цо хоам бир империалист1а тхьайса уллаш да хаварахи Африка хьакъехьа режиме империализмаи низаша леладеча тийшача болхий хьакъехьа хIан ц1аккха из хиннача тайпара ч1оаг1а фе хила дезаш хиларахи.

Угандийски президент ше вьина цоз даьд къона республика д1ахо дег1айоазлара никъ белгалдаь дола лоархIамера документ — «Мугiареча сага хартиз» цу дийнахь Уганда халкъа конгресс яхача дола деча парте къанам конференцеи т1аийцача спорта столице. Дворцера из д1аводача хиннa. Дукха ц1енхашттара эргалонаш елга оттадаь харте т1а. Цар лерх1ар — Уганда дег1аахара социалистически наькъа т1а нага Iалашдар.

Ше-ша г1а кхетадеш да, харте чулоацам массанена а бахьбенна ца хилар. Эггара хьалха доаг1а из чакхьяка лаьрх1а эргалонаш бахьан долаш Уганда далкъа эксплуатаци яра торонах боша мегачарна. Угандела шийна чухьа хIана а ч1оаг1а я хьалхаг1а цкъе моци капиталистически бощмача дег1аахара наькъа т1ара бакхха г1ерта кхоза режиmаноки феодальни элементаш. Цар кьайлаг1а баь чиниа барт хьагуча я бахкка, ооахабьб. Цул т1ехьаг1а хIана юха а шоаш долаш доаг1а хьалхар цу низаша.

Угандерен дукхача къйча африкански пачахьалкхенашкарен керда норадиаш ца эша дола малхбузахьара колониалистски монополистически г1озараш сатна дола ший тадоахараш кораболг1а феодальни ражнеца доалол декьара. Шоай лоIамера африкански мехкаш дунен капитализма системане юкъера д1а ца даллийтар духьа из деш цхьаккха хIама дисац дунен резкe низашта. Долла хIама оарцаг1лозлиях — эшаргареи шовтахагарен политически тайпача балхаг1а нах бойбарген правительствани хухьаза тийша балхаш в1амаг1дахкарген кхеччаца. Дагадохийтача кхочам ба дукха хи йоацаш Сомали президент Абдирашид Али Шермарки йоккха ме инийске деятель Том Мобойян бовбар, Конгон (Браззавиль) Бурунден, Танзане а Гвинее а къайлаг1а яь хинка заговораш. Уж ерригаа зуламерa эзцеш чуоттабьча агентий кулгаш ляй, цхьабакъда, царна т1ехьашкa дени хьаьтт дунен империализма кхерамe Iиндарг1а.

Шеко яц, реакце леладу тийнабалхаш юхлера я дунах шийх г1оргхиларах. Цхьабакъда, хIанз укх сахьата шоай идеалаш кхочашъяр духьа парг1атони прогрессеи г1улакх котделкхар духьа д1ахо а ч1оаг1а къовсам лоаттабе безаш да Африка халкъаш.

Г. ШИШКИН,
А. РАЧКОВ,
Г. СКОБЕЛЕВ.
(ТАСС).

Герз кара а ийна д1ахо а португальски колонизатораштa духьала къовсам лоаттабеш да къонахчий дола Мозамбика халкъ.

Мукъаьйхача районашка болх бе я хоржаш йола халкъа Iаьдала органаш, лерт1айоалаш йоаг1а юртбоахамеи промышленни производство, хьалъеш латт школаш медицински новкъостала пункташ.

СУРТА Т1А: Тете яхача провинцерча мукъаьлкхача цхьан юрта бахача нахана къамах деш ФРЕЛИМО герзашарча ший главнокомандующи, фронта кулгалдеча совета член Самора Машелу.

ТАСС фотохроника.

Фу дувц туро

Зевакино яхача юртал ераха лаьтта оадаш воаллаш дага а доеваш корадаь аьшка тур областной музее фонда д1ачуденна Малхбоален-Казахстански областе Шемоналхиски района Свердлова ц1ераг1ча колхоза яа Iуно Сартай Аульбаева, язду «Рудный Алтай» яхача газета.

Тайса, шинна оаг1орахьара ера, к1ормаца куцелья дехьерен сехьерен оаг1ош долаш дола из озаньча ромба хьасапера тоаза деза аьнк да. В1оахалашка шинна а оаг1орахьа шуваш а долхаш бола хова хьабаь цун мукъцхьан бе бoаллабе даьрх1а ба. Тура юхьаг хагьенна д1аьлакий, цхьабакъда, юхедисача дакъага хьежача, хетадала йиш йолаш да, мун д1оахал 80—85 сантиметр хинна хилар.

Цу тайпара товраш доезаш да ваь замал VIII—IV б1аьшерехаш хьалхаг1а скифо-сарматски племенаша Къулбехьен Приуралье, Поволжье, къулбехьарча эрсий ерий территорeш т1а дитача памятникашта юкъера.

ХIанзалце хьа Казахски ССР территоре т1ара шиц тоараш корадьдац, нагахьа санна ваь замал хьалхаг1а VII—I б1аьшеренашка хиннача корань массех шалти — акинакаш ца лаьрх1ача. Цудухьа «скифски» дар санна дола тур корадар Iалманца лоархIаме да. Зевакинера корадаь тур кхы а къаьстта мех болаш да д1атаьрча Малхбоален-Казахстански областе дукхе б1аьш шераш хьалхаг1а дена яьхача йлеменай хьакъехьара талле а т1едьа йолаш йола гаьна хьалха хиннача историй йоазонний сведенеш цо бакъъеш хиларах а. АГИН.

ХАОТТАМ

Тахан республике г1оллен Грознен лоадама йочаи я йолаш, цхьацайолча моттигашка дохк а доаллаш, малхбузехьара г1аьхьача боаране мух з хьекхаш ха хила я фегара температура республике г1олла 0 градусагара 5 градусе шелалга кхочаш Грозне 1—3 градус шелал йолаш хила я тарлу. Д1ахорча мия дени мия буси кхьаьла, юкъ-юкъе екха я екхаш, 31 декабре лоадама йочаи я йолаш цхьацайолча моттигашка дохк а доаллаш, 1 январе к1езиг духха йочаи а йолаш, доаттамаш хуваш, г1ийло, г1аьхьача боаране мух з хьекхаш ха хила я фегара температура буйсаца 3—8 градус шелал йолаш, деношка 4 градус шелалгера 1 градус йовхалга кхочаш хила а тарлу.

МЕТЕОСТАНЦИ.

Редактор М. К. ЛЬЯНОВ.

РЕДАКЦЕ АДРЕС: г. Грозный, Ленина улица, 11 (3-г1а этаж). Телефонаш: редактора—3-44-90; редактора зам. — 3-38-11; бехктохкама секретари — 3-34-38; партийни вахарен культури, промышленности отделий—3-42-30; Юрта боахамий письмой отделий — 3-42-28.

«Грозненский рабочий» издательства типографи. Революце проспект, 7/84.

АДРЕС РЕДАКЦИИ: г. Грозный, ул. Ленина, 11 (3-й этаж). Телефоны: редактора—3-44-90; зам. редактора—3-38-11; ответственного секретаря — 3-34-38; отделов партийной жизни, культуры, промышленности — 3-42-30; отделов сельского хозяйства и писем — [illegible].

Типография изд-ва «Грозненский рабочий», проспект Революции, 7/84.

СФ05264. Заказ № 5775.